
Kyrkomötet
Kyrkostyrelsens skrivelse 2017:4

Kyrkomusiker i kyrkoordningen

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala den 14 juni 2017

Wanja Lundby-Wedin

Helén Ottosson Lovén

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I huvudsak föreslås följande ändringar i kyrkoordningen:

- ◆ En ny examen föreslås införas i kyrkoordningen, Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. Denna examen innefattar tre examensnivåer som ger behörighet till anställning på befattning som kyrkomusiker i Svenska kyrkan.
- ◆ Kyrkostyrelsen föreslås bemyndigas att utfärda närmare bestämmelser om Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. Validering av t.ex. äldre utländska och svenska examina föreslås omhändertas inom ramen för dessa bestämmelser.
- ◆ En ny befattningsbenämning, försteorganist, föreslås införas samtidigt som benämningarna organist och kantor kvarstår. Dessa föreslås utgöra befattningarna som kyrkomusiker.
- ◆ Behörighetskraven för anställning på de tre befattningarna föreslås knytas till de tre examensnivåerna i Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen.

Innehåll

1	Förslag till kyrkomötesbeslut	3
2	Förslag till ändringar i kyrkoordningen.....	3
3	Ärendet och dess beredning	5
4	Bakgrund	5
4.1	Kyrkolagens reglering av kyrkomusiker.....	5
4.2	Kyrkoordningens bestämmelser om kyrkomusiker	6
4.2.1	Kyrkoordningens införande.....	6
4.2.2	Kyrkoordningens bestämmelser m.m.	9
4.2.3	Kyrkomötesbehandling av vissa frågor efter kyrkoordningens tillkomst.....	10
4.3	Kyrkoordningens verktyg för tillsyn.....	10
4.4	Något om skillnaden mellan befattning och titel	11
4.5	Benämningar på kyrkomusiker över tid.....	11
4.6	Kyrkomusikaliska utbildningsfrågor	12
4.6.1	Ny studiegång för kyrkomusiker m.fl.	12
4.6.2	Bolognaprocessen och avskaffandet av organistexamen vid landets musikhögskolor	13
4.6.3	Kantorsutbildningen	14
4.6.4	Övergångsordningen för examen	14
5	Överväganden och förslag	15
5.1	Examen, examensbenämningar och validering	15
5.2	Befattningsbenämningar och behörighetskrav.....	20
5.3	Antalet kyrkomusiker för en församling.....	24
5.4	Behörighetsprövning.....	26
5.5	Särskilt om domkyrkoorganisten.....	31
6	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	32
7	Konsekvenser	33
8	Kyrkoordningss kommentarer	33
	Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll.....	36

1 Förslag till kyrkomötesbeslut

KsSkr 2017:4

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till beslut om ändring i kyrkoordningen.

2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen,

dels att 34 kap. 1, 2 och 15 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 34 kap. 15 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

34 kap.

1 §

För varje församling ska det finnas anställd

1. en kyrkoherde,
2. minst det antal övriga präster (komministrar) som stiftsstyrelsen bestämmer,
3. minst en kyrkomusiker *som ska vara* 3. minst en kyrkomusiker (*försteorganist eller kantor, samt organist, organist eller kantor*), samt
4. det antal diakoner och den personal i övrigt som behövs för verksamheten.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte Hof församlingen.

2 §

Församlingar som ingår i ett pastorat har gemensam kyrkoherde och annan personal.

Domkapitlet ska besluta om befattningen som kyrkomusiker enligt 1 § 3 ska vara försteorganist, organist eller kantor.

Domkyrkoorganisten är kyrkomusiker för den församling där stiftets domkyrka är belägen. Domkyrkoorganisten ska vara organist. När en domkyrkoorganist ska anställas ska domkapitlet beredas tillfälle att yttra sig över de sökande.

För den församling där stiftets domkyrka är belägen är befattningen enligt 1 § 3 alltid försteorganist och benämns domkyrkoorganist. När en domkyrkoorganist ska anställas ska domkapitlet beredas tillfälle att yttra sig över de sökande.

Domkapitlet ska för andra församlingar än den som avses i andra stycket besluta om den kyrkomusiker som avses i 1 § 3 ska vara organist eller kantor.

15 §

Behörig att anställas som försteorganist är den som har avlagt Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-nivå.

Behörig att anställas som organist är den som har avlagt *organistexamen eller motsvarande examen.*

Behörig att anställas som organist är den som har avlagt *Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på lägst B-nivå.*

Behörig att anställas som kantor är

Behörig att anställas som kantor är

KsSkr 2017:4 den som har avlagt *kantorsexamen eller motsvarande examen eller som är behörig att anställas som organist.* den som har avlagt *Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på lägst C-nivå.*

Kyrkostyrelsen får utfärda närmare bestämmelser om Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen.

15 a §

Behörig att anställas på en befattning som kyrkomusiker enligt 15 § första–tredje styckena är även den som enligt kyrkostyrelsens närmare bestämmelser ska anses ha Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen.

-
1. Detta beslut träder i kraft den 1 juni 2018.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för anställning på en befattning som kantor eller organist som har utlysts före ikrafträdandet.

3 Ärendet och dess beredning

Förslagen som lämnas i denna skrivelse är resultatet av ett utredningsarbete på kyrkomusikens område som har skett i två omgångar, dels åren 2011–2013, dels åren 2014–2017. Till utredningsarbetet har knutits såväl kyrkomusikalisk som teologisk och juridisk kompetens. Arbetet inleddes mot bakgrund av 2007 års högskolereform och förarbetet inför 2012 års utbildningsreform inom Svenska kyrkan och har syftat till att genomföra en översyn av kyrkoordningens befattningsbenämningar och behörighetskrav för kyrkomusiker.

En inom kyrkokansliet upprättad promemoria – *Förändring av examensbenämningar och tjänstetitlar för kyrkomusiker* – remitterades till församlingar, stift, utbildningsinstitutioner m.fl. år 2013, men ledde inte till några förslag från kyrkostyrelsen om ändringar i kyrkoordningen. Kyrkostyrelsen beslutade i stället att låta utreda frågan vidare. I det fortsatta utredningsarbetet och utifrån synpunkter som hade lämnats på 2013 års förslag aktualiserades ytterligare frågeställningar som kom att behandlas i utredningsprocessens senare skede. Detta avser frågorna om huruvida behörighetsprövning inför anställning på vissa kyrkomusikerbefattningar bör återföras till domkapitlet och om det bör införas en möjlighet för stiftsstyrelsen att fastställa ett krav på ett högre minimiantal behöriga kyrkomusiker för en församling än som i dag gäller. Det förnyade utredningsarbetet resulterade i en ny inom kyrkokansliet upprättad promemoria – *Kyrkomusiker i kyrkoordningen* – som remissbehandlades under våren 2016. Inbjudan att svara på remissen sändes till 68 remissinstanser, varav 39 stycken inkom med svar. Vidare inkom två spontana remissyttranden. Bland de svarande fanns samtliga stift, sju av nio utbildningsinstitutioner, fyra intresse- och andra organisationer samt 16 församlingar eller pastorat.

En remissammanställning och en barnkonsekvensanalys finns tillgängliga i ärendet (Ks 2016/117).

4 Bakgrund

4.1 Kyrkolagens reglering av kyrkomusiker

Den kyrkomusikaliska verksamheten har under lång tid varit föremål för reglering. Före tillkomsten av 1992 års kyrkolag (1992:300) fanns regler dels i 13 kap. i 1686 års kyrkolag (1686:903), dels i lagen (1989:8) om kyrkomusiken i Svenska kyrkan. Den senare av dessa lagar ersatte både lagen (1947:275) om kyrkomusiker och kyrkomusikerförordningen (1950:375), som gällde dessförinnan. Närmast före relationsändringen mellan Svenska kyrkan och staten reglerades dock den kyrkomusikaliska verksamheten i 37 kap. i 1992 års kyrkolag.

Till skillnad från vad som gäller i dag stadgades det i 1992 års kyrkolag att kyrkomusiker var organist eller kantor och att endast dessa fick svara för den kyrkomusikaliska verksamheten, för vilken det också fanns en legaldefinition (37 kap. 2, 4 §§). I lagen definierades en kyrkomusiker som den som var behörig att anställas på en tjänst som kantor eller organist, vilket motsvarade tjänsteorganisationen i ett pastorat, enligt då gällande betydelse (37 kap. 2, 6 §§). I varje pastorat skulle det finnas minst en tjänst som organist förutsatt att domkapitlet inte medgett något annat. Undantag från kravet kunde lämnas tills vidare eller för viss tid, om de kyrkomusikaliska arbetsuppgifterna var av liten omfattning eller om det av organisatoriska skäl inte var lämpligt att anställa en organist (37 kap. 7 §). Det förekom ofta att domkapitlet beslutade om sådana dispenser från organistkravet. I det pastorat där

stiftets domkyrka var belägen skulle det finnas en tjänst som domkyrkoorganist (37 kap. 8 §).

Behörig att anställas på tjänst som organist var den som hade avlagt organistexamen, motsvarande äldre svensk examen eller motsvarande examen i något annat land inom Europeiska samarbetsområdet (EES) (37 kap. 9 §). Behörig att anställas som kantor var den som hade avlagt kantorexamen, var behörig att anställas som organist eller hade motsvarande examen i något annat land inom EES (37 kap. 10 §).

Innan en tjänst som kyrkomusiker tillsattes skulle domkapitlet pröva vilka sökande som var behöriga samt yttra sig över deras kyrkomusikaliska skicklighet (37 kap. 13 §). Domkapitlet hade också möjlighet att genom ett dispensförfarande förklara en sökande som inte uppfyllde villkoren behörig att anställas på tjänst som kantor eller organist, om personen med hänsyn till utbildning och yrkeserfarenhet var att anse som jämställd med den som uppfyllde villkoren (37 kap. 11 §). Vid handläggning av ärenden enligt 37 kap. fick domkapitlet biträdas av en eller flera musiksakkunniga för att tillgodose behovet av kyrkomusikalisk expertis (prop. 1991/92:85 s. 122 och 1987/88:144 s. 36 f.). Domkyrkoorganisten eller någon annan som var behörig att anställas på tjänst som organist var behörig att vara musiksakkunnig i domkapitlet (37 kap. 19 §). En sådan musiksakkunnig var dock inte ledamot av domkapitlet utan ett sakkunnigt biträde till detsamma.

I enförsamlingspastorat tillsattes tjänster som kyrkomusiker av kyrkorådet och i flerförsamlingspastorat av en tillsättningsnämnd.

4.2 Kyrkoordningens bestämmelser om kyrkomusiker

4.2.1 Kyrkoordningens införande

Personalutredningens förslag

Inför relationsändringen mellan Svenska kyrkan och staten år 2000 utreddes i betänkandet *Personal, tillsyn och överklagande* (Svenska kyrkans utredningar, SKU, 1998:6, Personalutredningen, s. 60 ff.) hur bl.a. kyrkomusikerna skulle regleras i kyrkoordningen.

Personalutredningen hade som en allmän utgångspunkt att inte föreslå ändringar i kyrkomusikerutbildningen, utan hade i sina förslag utgått från de dåvarande utbildningarna: organistexamen, dvs. kyrkomusikalisk examen vid musikhögskola, och den tvååriga kantorsutbildningen som gavs vid vissa folkhögskolor, vid Stora Sköndal och vid Musikhögskolan i Malmö.

Personalutredningens förslag innebar att anställning som organist skulle vara förbehållen kyrkomusiker med organistexamen eller motsvarande examen och att anställning som kantor skulle vara förbehållen kyrkomusiker med organist- eller kantorexamen eller motsvarande examen.

Tjänstebenämningar (befattningsbenämningar) som anknöt till organist- och kantorstitlarna skulle enligt utredningen endast användas när den anställda hade avlagt aktuell examen.

Vidare föreslogs att det skulle finnas minst en kyrkomusiker anställd för varje församling. Kravet på att det i varje pastorat skulle finnas en organist anställd föreslogs avskaffas och i stället skulle domkapitlet bestämma om kyrkomusikern för varje församling skulle vara organist eller kantor. Genom formuleringen ”för varje församling” i stället för ”i varje pastorat” markerades att det var församlingen som behövde personal för sin verksamhet. Om församlingen ingick i en pastoratsamfällighet skulle i stället samfälligheten ansvara för att tillhandahålla personal för verksamheten (SKU 1998:6 s. 137). Bakgrunden till detta var att domkapitlet hade

meddelat många dispenser från kravet på en organist i varje pastorat och att det förutsågs att dispenserna skulle bli allt fler. Utredningen anförde angående tjänsteorganisationen att en rimlig ambitionsnivå var att organisterna dels inte skulle bli färre i stiftet, dels gärna fördelas så att även kringliggande församlingar kan få nytta av organisten. Därutöver menade utredningen att det i undantagssituationer kunde vara befogat att de anställda kyrkomusikerna i ett pastorat understiger en sammanlagd heltidstjänst, t.ex. då det råder påtagliga svårigheter att rekrytera samtidigt som församlingens behov kan tillgodoses på annat sätt, t.ex. genom icke-yrkesverksamma men behöriga kyrkomusiker (SKU 1998:6 s. 61).

När det gällde befattningen som domkyrkoorganist föreslog utredningen att det alltså skulle finnas en befattning som domkyrkoorganist anställd i det pastorat där stiftets domkyrka var belägen, men att domkyrkoorganisten i sin tjänst även skulle arbeta med för hela stiftet gemensamma uppgifter. Utredningen föreslog att domkyrkoorganistens ställning skulle stärkas så att han eller hon blev domkapitlets sakkunniga och föredragande samt ledare för stiftets främjande av församlingarnas kyrkomusikaliska verksamhet. (SKU 1998:6 s. 61).

Utredningen menade dock att domkapitlets behörighetsprövning av kyrkomusiker skulle avskaffas. I betänkandet anfördes bl.a. följande (SKU 1998:6 s. 62).

Förfarandet upplevs vara onödigt, kostsamt och fördröjande, såväl av pastorat som snabbt vill anställa en fullt klart behörig sökande som av pastorat som vet att ingen behörig sökande finnes.

Ett alternativ till domkapitlets behörighetsprövning är att låta denna uppgift ankomma på pastoraten själva. Behovet av en sakkunnig belysning av de sökandes kvalifikationer tillgodoses dels genom den av domkyrkoorganisten ledda främjandeverksamheten på stiftet, dels genom hjälp från rikskyrkligt organ med bl.a. ”översättning” och bedömning av utländska examina.

Vid val av nivå för behörighetsprövning är det viktigt att hålla i minnet att syftet med denna inte i första hand är att skapa rättvisa mellan olika sökande eller sysselsättning åt vissa yrkesgrupper. Syftet med behörighetsprövningen är i stället att förhindra att den kyrkomusikaliska verksamheten urholkas kvalitativt och helst bidra till en höjd kvalitet. [...] Tillsynen avser även uppföljning av hur församlingsinstruktionen följs och rymmer således en kvalitetskontroll av den musikaliska verksamheten och innefattar även åtgärder av olika slag när den kyrkomusikaliska kvaliteten tillåts svikta. Domkapitlet tillförs kompetens i detta arbete genom domkyrkoorganistens medverkan.

Vid en samlad bedömning och mot bakgrund även av att musikern inte är vigd till ett kyrkans ämbete och således inte står under personlig tillsyn av domkapitlet har utredningsgruppen funnit att domkapitlets behörighetsprövning kan tas bort.

En anställning av domkyrkoorganist skulle dock enligt utredningen fortsatt föregås av att domkapitlet gavs tillfälle att yttra sig över de sökande till tjänsten.

Centralstyrelsens förslag

Centralstyrelsen ställde sig bakom utredningens förslag. Enligt styrelsen skulle det komma att finnas organisttjänster i samma utsträckning som dittills samtidigt som det konstaterades att de flesta kyrkomusikerna alltså skulle komma att vara kantorer. Angående behörighetsprövningen, som i fortsättningen skulle ske lokalt,

anförde Centralstyrelsen att det fick förutsättas att man lokalt anlidade sakkompetens i tveksamma fall. Genom den föreslagna ordningen skulle även beslut på detta område kunna bli föremål för prövning (CsSkr 1999:3 s 2–242 ff.).

I frågan om nivån på den kyrkomusikaliska verksamheten anförde Centralstyrelsen att förslaget värnade en bibehållen hög nivå på densamma genom bestämmelserna om att det för varje församling måste finnas minst en kyrkomusiker som är organist eller kantor. Centralstyrelsen anförde, i likhet med utredningen, att det endast undantagsvis skulle vara befogat för domkapitlet att i församlingsinstruktionen anse det vara tillräckligt att de anställda kyrkomusikerna i ett pastorat skulle understiga en sammanlagd heltidstjänstgöring med de argument som utredningen anfört (CsSkr 1999:3 s. 2–235).

Utredningens förslag om att domkyrkoorganisten skulle vara föredragande i domkapitlet i kyrkomusikaliska frågor, hade under remissbehandlingen av betänkandet lett till kritik inte minst från domkapitlet som menade att det inte borde regleras i kyrkoordningen eller att det borde överlämnas i större utsträckning till domkapitlet själva att avgöra vem som ska vara föredragande i bl.a. musikaliska frågor. Kyrkostyrelsen delade till viss del kritiken, men ansåg att de kyrkomusikaliska frågornas vikt ändå borde markeras genom "... att i kyrkoordningen reglera att någon som kan antas vara särskilt sakkunnig på området skall vara föredragande..." och föreslog därför inte någon ändring i förhållande till utredningen på denna punkt (CsSkr 1999:3 s. 2–127 ff.).

Kyrkomötets beslut

Vid kyrkomötets behandling av kyrkoordningsskrivelsen behandlades också ett antal motioner som föreslog ändringar i styrelsens förslag. Några motioner förespråkade ett större lokalt självbestämmande medan det i en annan motion förordades att domkapitlet skulle behörighetspröva de sökande och rangordna dem efter merit och färdighet.

Andra kyrkolagsutskottet, som konstaterade att förslagen i motionerna gick i helt olika riktning, ansåg att Centralstyrelsens förslag innebar en god avvägning mellan de olika intressen som framkommit och föreslog därför avslag på motionerna (2KL 1999:1 s. 131 f.).

I ett par motioner lyftes frågan om vem som skulle vara föredragande i domkapitlet i kyrkomusikaliska frågor. Andra kyrkolagsutskottet anförde att det kan vara naturligt att det är domkyrkoorganisten som fullgör denna uppgift men att det också, som framförts i en av motionerna (motion 1999:136), i flera stift fanns särskilda musiksakkunniga som föredragande i ärendena. Mot denna bakgrund tillstyrkte utskottet förslaget i nämnda motion att även sådana musiksakkunniga skulle kunna vara föredragande (2KL 1999:1 s. 111).

Även frågan om domkapitlets sammansättning berördes i en motion, som föreslog att det i domkapitlet skulle finnas en ledamot som var anställd som kyrkomusiker i stiftet eller i någon av församlingarna i stiftet. Andra kyrkolagsutskottet menade dock att den kyrkomusikaliska kompetensen tillgodosågs redan genom förslaget om särskild föredragande i ärenden om den kyrkomusikaliska verksamheten och föreslog avslag på motionen (2KL 1999:1 s. 111).

Kyrkomötet beslutade i enlighet med Andra kyrkolagsutskottets förslag (Kskr 1999:9).

Den ordning som kom att gälla enligt kyrkoordningen motsvarar sammanfattningsvis endast delvis den ordning som gällde enligt kyrkolagen. Behörighetsprövningen av domkapitlet avskaffades och överfördes till de lokala arbetsgivarna.

Samtidigt avskaffades legaldefinitionerna av termerna kyrkomusik och kyrkomusiker samt huvudregeln att det i varje pastorat skulle finnas anställd en organist. Även kravet på att musiksakkunnig i domkapitlet behövde vara organist avskaffades. Behörighet till anställning på befattning som organist eller kantor kom också att utvidgas till att, utöver motsvarande organist- och kantorsexamen i annat EES-land, avse annan motsvarande examen.

4.2.2 Kyrkoordningens bestämmelser m.m.

Av 2 kap. i kyrkoordningen framgår församlingens uppdrag och dess uppgifter. Församlingen är det lokala pastoraliska området och församlingens grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Församlingen ska vidare bl.a. anställa och avlöna den personal som behövs för församlingens verksamhet (2 kap. 1 §). När en församling ingår i ett pastorat har pastoratet det övergripande lokala ansvaret för att församlingarna fullgör sin grundläggande uppgift samt det ekonomiska ansvaret för alla församlingens uppgifter och fullgör uppgiften att anställa och avlöna den personal som behövs (2 kap. 5 §). Församlingar som ingår i ett pastorat har gemensam kyrkoherde och annan personal (34 kap. 2 §).

I 34 kap. i kyrkoordningen regleras vidare vissa särskilda befattningar som ska finnas för en församling, däribland kyrkomusiker. För varje församling, Hovförsamlingen undantagen, ska finnas anställd minst en kyrkomusiker som ska vara organist eller kantor (34 kap. 1 § 3). För andra församlingar än den där stiftets domkyrka är belägen ska domkapitlet besluta huruvida den kyrkomusiker som är obligatorisk för församlingen enligt 34 kap. 1 § 3 ska vara organist eller kantor. Domkyrkoorganisten är kyrkomusiker för den församling där stiftets domkyrka är belägen och ska vara organist (34 kap. 2 §). Domkapitlets reglering ska framgå av församlingsinstruktionen (57 kap. 5 § 1). I domkapitlet är domkyrkoorganisten eller annan musiksakkunnig föredragande i frågor som rör den kyrkomusikaliska verksamheten i stiftet (9 kap. 3 § andra stycket).

Behörig att anställas som organist är den som har avlagt organistexamen eller motsvarande examen. Den som har avlagt kantorsexamen eller motsvarande examen, eller som är behörig att anställas som organist, är behörig att anställas som kantor (34 kap. 15 §). Den som beslutar om anställningen, dvs. kyrkorådet i en församling eller ett pastorat, ska pröva om de sökande uppfyller kyrkoordningens behörighetskrav. Om det inrättas ytterligare befattningar som kyrkomusiker, utöver den obligatoriska, och som inte avser organist- eller kantorsbefattningar, beslutas det lokalt vilka krav som ska gälla för anställningen. Domkapitlet ska beredas tillfälle att yttra sig över de sökande när en domkyrkoorganist ska anställas (34 kap. 2 § andra stycket).

I 17 och 18 kap. i kyrkoordningen finns en rad bestämmelser om kyrkomusikerns roll vid olika beslut om gudstjänstlivet och användningen av gudstjänstböcker i församlingen.

Ett beslut i ett anställningsärende av en kyrkomusiker kan beslutsprövas enligt bestämmelserna i 57 kap. i kyrkoordningen. I det centrala kollektivavtalet (Svenska kyrkans avtal 16, Särskilda bestämmelser för kyrkomusiker, Övriga särskilda bestämmelser, punkt 6, s. 119) har vidare avtalats att "[f]örsamlingens beslut om behörighet enligt 34 kap. 15 § kyrkoordningen får överklagas hos domkapitlet i enlighet med 58 kap. 1 och 3 §§ kyrkoordningen", ett förfarande som är möjligt med stöd av 58 kap. 1 § andra stycket i kyrkoordningen. Detta innebär att den som ett beslut har gått emot har rätt att överklaga beslutet och få det materiellt prövat i

enlighet med bestämmelserna i 58 kap. i kyrkoordningen. I kollektivavtalet finns också bestämmelser som innebär att visstidsanställning för arbetstagare utan föreskriven utbildning inte övergår i tillsvidareanställning enligt 5 § 2 st. lagen (1982:80) om anställningsskydd och inte ger företräde till ny anställning (återanställning) enligt 25 § samma lag.

4.2.3 Kyrkomötesbehandling av vissa frågor efter kyrkoordningens tillkomst

Tillsättning m.m. av kyrkomusiker

Sedan kyrkoordningens tillkomst har ett antal motioner väckts i kyrkomötet som tagit sikte på kyrkoordningsregleringen av kyrkomusiker. Endast en del av dessa handlar mer specifikt om förändringar av kyrkoordningens bestämmelser.

I motion 2011:68 föreslogs att ett uppdrag skulle ges till kyrkostyrelsen att utreda hur kvaliteten i kyrkomusikertillsättningarna ska säkras, där särskilt möjligheten att återföra behörighetsprovningen av kyrkomusiker till domkapitlen skulle övervägas. Motionen avslogs på förslag av Tillsyns- och uppdragsutskottet. I sitt betänkande TU 2011:12 anförde utskottet bl.a. följande.

Vi menar att det är viktigt att man för alla arbetsuppgifter rekryterar kompetenta medarbetare. Kyrkoordningens bestämmelser om kyrkomusiker avser att säkra att det blir så på det kyrkomusikaliska området. I detta som i andra fall måste det förutsättas att förtroendevalda och anställda inom Svenska kyrkan är lojala med den ordning som är beslutad ska gälla inom kyrkan. Inte minst bör det kunna förutsättas när det gäller efterlevnaden av den församlingsinstruktion som man var delaktig i att utforma. Vi är naturligtvis medvetna om att det ibland brister i detta hänseende. I sådana fall gäller det som vi också tar upp i betänkandet TU 2011:15 *Verktyg för tillsyn*. Samtalet är det viktigaste instrumentet för att klargöra vad som gäller och för att nå fram till acceptans för i demokratisk ordning fattade beslut.

Vi menar att domkapitlet inte bör åläggas ytterligare uppgifter som avser tillsättning av kyrkomusiker och föreslår därmed att motionen ska avslås.

Det bör noteras att när det gäller ett kyrkoråds eller en kyrkonämnds bedömning av behörighet som kyrkomusiker finns, som framgår av bakgrundstexten, en kollektivavtalsreglerad rätt för den som ett beslut angår att hos domkapitlet överklaga ett beslut som man anser felaktigt.

4.3 Kyrkoordningens verktyg för tillsyn

När lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan och kyrkoordningen tillkom bestämdes stiftets grundläggande uppgift till att främja och ha tillsyn över församlinglivet. Närmare bestämmelser om tillsynen finns i 57 kap. kyrkoordningen. Där anges att biskopen och domkapitlet ska ha tillsyn över verksamheten i stiftets församlingar och samfälligheter samt över verksamheten i stiftet. I bestämmelserna anges också sådant som ingår i tillsynen, bl.a. råd, stöd och hjälp, utfärdande av församlingsinstruktion och biskopens visitationer. I kyrkoordningsskrivelsen till 1999 års kyrkomöte (CsSkr 1999:3) redovisade Svenska kyrkans centralstyrelse att några remissinstanser hade efterlyst närmare regler eller beskrivningar av vilka åtgärder som ska kunna vidtas i förlängningen av tillsynen, t.ex. om den som står under

tillsyn vägrar efterkomma tillsynsorganets påpekanden. Centralstyrelsen framhöll att när det gäller "[...] den mer kontrollerande funktionen som också är en del av tillsynen kommer de åtgärder som står till förfogande för tillsynsorganet att variera beroende på vilken nivå och vilka frågor det handlar om". Som exempel pekades på att beslutsprövningen handlar om att upphäva eller inte upphäva ett fattat beslut och att alla former av tillsyn kan leda till att en ny eller förändrad församlingsinstruktion utfärdas. I extrema fall anfördes även att ett initiativ till indelningsförändring kan tas. Vidare såg Centralstyrelsen det som självklart att ett självständigt trossamfund, i likhet med ideella föreningar av annat slag, i grunden bygger på att det finns ett samförstånd och en lojalitet från alla dem som deltar i verksamheten och en gemensam vilja att verka till det bästa för det som är trossamfundets uppgift.

I Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande *Verktyg för tillsyn* (TU 2011:15), behandlades en motion där det föreslogs att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att pröva vissa frågor rörande möjligheterna för stiftet att fullgöra sitt tillsynsuppdrag. Utskottet föreslog avslag på motionen och framhöll att förväntan på solidaritet och lojalitet mer än maktutövning måste vara bärande element i den kyrkliga strukturen. Därför menade utskottet att samtalet även fortsättningsvis måste vara det viktigaste verktyget för stiftets tillsyn.

4.4 Något om skillnaden mellan befattning och titel

Bestämmelserna i 34 kap. i kyrkoordningen är inte en reglering av kyrkomusikernas titulatur. Där regleras vilka *befattningar* som ska finnas för en församling, vilket framgår av rubriken närmast före 1 §, som lyder "Befattningar för en församling". Bestämmelsen innebär, som redovisats, att det för en församling ska finnas en viss särskilt reglerad *befattning* som kyrkomusiker som ska vara antingen organist eller kantor, beroende på vad domkapitlet bestämt. Endast den med en examen som organist eller kantor är, med undantag för någon med motsvarande examen, behörig att anställas på en befattning som kantor eller organist på det sätt som beskrivits i avsnitt 4.2.2. Samtidigt som organist och kantor är befattningsbenämningar i kyrkoordningen är dessa benämningar i många fall också titlar. Kyrkoordningens reglering i denna del kan därför, i likhet med vad som framhölls av Personalutredningen, utgöra ett indirekt skydd för titlarna organist och kantor genom att ingen obehörig kan anställas på en befattning där kyrkoordningen uppställer ett krav på behörighet.

4.5 Benämningar på kyrkomusiker över tid

I takt med förändrade utbildningar och arbetsuppgifter har kyrkomusikerbenämningar och -titulatur skiftat genom åren. Nedan följer en översiktlig, men inte heltäckande, redogörelse.

Språkligt sett betyder "kantor" den som leder sången (*cantus*) – körens eller församlingens. "Organist" betyder på motsvarande sätt den som spelar orgel (*organum*). Denna förståelse av termerna finns till viss del än i dag. När det i en svensk domkyrka finns både domkyrkoorganist och domkyrkokantor ligger huvudansvaret för orgelspelet vanligtvis på domkyrkoorganisten, för körverksamheten på domkyrkokantorn. Men om det endast finns *en* "domkyrkoorganist" i domkyrkoförsamlingen ligger fokus inte sällan på körarbetet.

När det gäller övriga kyrkomusikertjänster i Svenska kyrkan (organist och kantor) följer inte en uppdelning av arbetsuppgifterna med benämningarna. En

”organisttjänst” och en ”kantorstjänst” är normalt uppbyggda på liknande sätt vad gäller körledning och orgelspel, pedagogiska och administrativa uppgifter.

Här ges en översiktlig bild av de olika benämningar som har använts och används – mer eller mindre egentligt, mer eller mindre aktuella – ibland överlappande eller ersättande varandra, först för tjänster eller anställningar: *kantor*, *kyrkokantor*, *skolkantor*, *organist*, *domkyrkoorganist*, *domkyrkokantor*, *församlingsmusiker*; så för olika kyrkomusikerexamina: *kantorsexamen* (ofta använt som kortform för någon av de följande examina), *kyrkokantorsexamen*, *pedagogisk påbyggnad för kyrkokantorsexamen*, *organist- och kantorsexamen* (syftande på den ”lägre” organist- och kantorsexamen), *organist- och kantorsexamen* (syftande på två skilda examina: högre organistexamen och högre kantorsexamen), *högre organistexamen*, *högre kantorsexamen*, *musiklärarexamen*, *musikdirektör* (användes fram till år 1972 normalt som beteckning för den som genomgått den behörighetsgivande kombinationen av högre organistexamen, högre kantorsexamen och musiklärarexamen), *musikdirektör* (användes även inom militärmusiken men också av personer som genomgått musiklärarutbildning på högskola), *kyrkomusikerexamen* (åren 1972–1985), *högskoleexamen på kyrkomusikerlinjen* (åren 1985–1993), *organistexamen* (åren 1993–2007), *konstnärlig kandidatexamen med inriktning kyrkomusik* (år 2007), *konstnärlig masterexamen med olika inriktningar* (år 2007), *kantorsexamen utfärdad av Svenska kyrkans utbildningsnämnd* (år 1990), *Svenska kyrkans organistexamen* (övergångslösning, år 2011).

En del av dessa benämningar har också grund i äldre befattningsbenämningar från tiden före den reglering som fanns i 1992 års kyrkolag. Äldre former som nästan helt kommit ur bruk är *rector cantus*, *orgelnist* och *klockare* i betydelsen kyrkomusiker.

Till denna bild kan läggas att i våra närmaste grannländer, från vilka Svenska kyrkan i dag också får ansökningar till kyrkomusikertjänster, används inom de lutherska samfundet följande termer: Danmark: sedan länge *organist* (högre utbildningsnivå), *preliminär organist* (lägre utbildningsnivå), på senare tid vanligtvis *organist* (oavsett utbildningsnivå); i Danmark används även *kantor* som beteckning på den som utför kyrkomusikaliska arbetsuppgifter; Finland: *kantor*; Norge: *kantor*; Tyskland: *Kirchenmusiker* (i Finland och Tyskland dessutom med gradering: I Finland *A-kantor* och *B-kantor*, i Tyskland *Kirchenmusiker A, B, C*).

Den bild som här tecknats visar att benämningar och titlar varierat över tid och att det kan vara svårt att överblicka och göra korrekta bedömningar av en enskild musikers behörighet för den som inte är insatt. Man kan även notera att orden kyrkomusiker, kantor och organist återkommer i någon form och att systemet med både högre och lägre kyrkomusikerutbildningar funnits under lång tid.

4.6 Kyrkomusikaliska utbildningsfrågor

4.6.1 Ny studiegång för kyrkomusiker m.fl.

Den sedan år 2014 avskaffade Nämnden för utbildning, forskning och kultur (NUFK) hade kyrkomötets uppdrag att utarbeta och fastställa strategier för hur utbildningssystemet i Svenska kyrkan skulle utformas. NUFK beslöt i maj 2009 om en handlingsplan för arbetet med Svenska kyrkans utbildningar i framtiden och arbetet med den skulle pågå till och med år 2012. I handlingsplanen angavs inriktningen för det fortsatta arbetet med att forma Svenska kyrkans utbildningar och utbildningssystem. Nämnden beslöt i december 2009 att tillsätta sju arbetsgrupper. Den arbetsgrupp som arbetade med kyrkomusikerutbildningen hade även i uppdrag

att se över möjligheterna till en kyrkomusikalisk karriärstege, examens- och tjänstetitlar, Svenska kyrkans grundkurs och samverkansfrågor.

Den 19 mars 2012 beslutade NUFK om en ny studiegång för blivande diakoner, församlingspedagoger, kyrkomusiker och präster i Svenska kyrkan.

Nämnden beslutade också om organisation av det pastoralala slutåret/slutterminen i ett nytt utbildningsinstitut där yrkesgrupperna får dels gemensam, dels yrkes-specifik utbildning för att tjänstgöra i Svenska kyrkan. Utbildningarna genomfördes tidigare av olika utbildningsanordnare, utom när det gällde blivande präster som genomförde sina pastoralteologiska delar av utbildningen inom ramen för den nationella nivån vid pastoralinstitutet i Uppsala och Lund. Svenska kyrkans utbildningsinstitut startade sin verksamhet i augusti 2014. Det tillhör organisatoriskt den nationella nivån och är en avdelning inom kyrkokansliet. Institutet har sin placering i Uppsala med verksamhet i Uppsala och Lund och genomför slutår för dem som ska bli diakoner, församlingspedagoger och präster och en sluttermin för kyrkomusiker i Svenska kyrkan.

Den grundläggande fackutbildningen för diakoner, församlingspedagoger, kyrkomusiker och präster ges inom det offentliga utbildningssystemet. Svenska kyrkan tillhandahåller pastoralteologisk utbildning som är specifik för tjänst i kyrkan.

När det gällde frågan om en förändring av examens- och befattningsbenämningar för kyrkomusiker i kyrkoordningen fanns en önskan om att ersätta benämningarna kantor och organist med den gemensamma benämningen ”kyrkomusiker”, detta för att på ett mer rättvisande sätt åskådliggöra det mångfacetterade uppdrag som kyrkomusikeruppdraget är och att tydliggöra vilken examen som krävs för anställning som musiker i Svenska kyrkan. Benämningarna kantor och organist har, som nämnts, tidigare använts både där lägre och högre examen har krävts, vilket skapat osäkerhet om vilken examen som avses.

4.6.2 Bolognaprocessen och avskaffandet av organistexamen vid landets musikhögskolor

Bolognaprocessen är ett samarbete kring högre utbildning mellan 47 europeiska länder som har sin grund i Bolognadeklarationen från år 1999. Målet är att främja rörlighet, anställningsbarhet och Europas konkurrens- och attraktionskraft som utbildningskontinent och ska uppnås genom att utbildning och regler för examination inom Europa samordnas. Genom 2007 års högskolereform infördes vid universitet och högskolor tre nivåer av generella examina: grundnivå, där högskole- och kandidatexamen ingår, en avancerad nivå med magister- och masterexamen och en forskarnivå med licentiat- och doktorsexamen. Därutöver infördes en ny kategori, ”konstnärliga examina” med examina motsvarande nivåerna för en generell examen.

I samband med dessa förändringar avskaffades examensbenämningen organist vid landets högskolor och ersattes av program i kyrkomusik för konstnärlig examen på antingen kandidat-, master- eller doktorsnivå. Det innebär att det sedan 2007 inte finns någon fackutbildning som leder fram till en ”organistexamen” i den mening som var fallet före Bolognaprocessens genomförande. Konstnärlig kandidatexamen med inriktning kyrkomusik ges i nuläget vid musikhögskolorna i Piteå, Stockholm, Göteborg och Malmö samt vid Ersta Sköndal Bräcke högskola och ska enligt Svenska kyrkans utbildningsreform av år 2012 kompletteras med stiftspraktik och pastoralteologisk utbildning för att ge behörighet till organisttjänst i Svenska kyrkan.

Inför höstterminen 2016 och höstterminen 2017 har Kungliga Musikhögskolan i Stockholm stängt antagningen till den konstnärliga kandidatutbildningen med

inriktning kyrkomusik. Ett skäl till detta är ett minskat söktryck, en situation som vissa år delats även av andra kyrkomusikerutbildningar.

4.6.3 Kantorsutbildningen

Tidigare utfärdade Kungliga musikaliska akademien en lägre kyrkomusikerexamen, förenklat kallad *kantorsexamen*, som gav behörighet till kantorstjänst (organist- och kantorsexamen från år 1940 och kyrkokantorsexamen från år 1958). År 1990 övertog Svenska kyrkan huvudmannaskapet för kantorsutbildningen och *Svenska kyrkans kantorsexamen* inrättades. Utbildningen förlades till ett antal folkhögskolor och högskolor och så småningom även till ett par musikhögskolor. För behörighet till kantorstjänst krävdes utöver kantorsexamen också Svenska kyrkans grundkurs.

Till respektive kantorsutbildning knöts en examinator som på Svenska kyrkans vägnar utfärdade examensbevis, så också vid högskolor/musikhögskolor. Kantorsutbildningen var i sig ingen egentlig högskoleutbildning och kantorsexamen därmed ingen högskoleexamen, men en enskild kantorsutbildning förlagd till högskola kunde helt eller delvis bestå av kurser som gav högskolepoäng.

Med 2012 års studieordning har Svenska kyrkans grundkurs ersatts av den pastoralteologiska utbildningen om 20 veckor.

Den kyrkomusikaliska fackutbildning som i kombination med stiftspraktik och pastoralteologisk utbildning ger behörighet till kantorstjänst i Svenska kyrkan bedrivs i dag dels i form av en tvåårig folkhögskoleutbildning vid fyra folkhögskolor enligt avtal med Svenska kyrkan – Mellansels folkhögskola, Geijerskolan i Ransäter, Hjo folkhögskola och Oskarshamns folkhögskola – dels i form av högskoleutbildning i kyrkomusik om 120 högskolepoäng (två års heltidsstudier) vid två högskolor – Ersta Sköndal Bräcke högskola och Lunds universitet (Musikhögskolan i Malmö).

4.6.4 Övergångsordningen för examen

Hösten 2006 antogs de sista studenterna till den gamla organistutbildningen vid musikhögskolorna. Om de fullföljde studierna i normaltakt tog de organistexamen sommaren 2010. Samma sommar kunde också den första årskullen kyrkomusikstudenter enligt den nya examensordningen ta sin konstnärliga kandidatexamen, då utbildningen var ett år kortare än organistutbildningen. I princip har det därmed inte utexaminerats några organister sedan år 2010.

Behörighetskraven i kyrkoordningen är formulerade med utgångspunkt i att det vid kyrkoordningens införande fanns en högre kyrkomusikerexamen vid musikhögskolorna som hette organistexamen. Så är inte fallet i dag och så var inte fallet när Svenska kyrkans pastoralinstitut i Lund under tre år, 2010–2012, genomförde en försöksutbildning i pastoralteologi för kyrkomusiker. För att visa att den som tagit konstnärlig kandidatexamen med inriktning kyrkomusik genom att gå den pastoralteologiska utbildningen blev behörig till tjänst som organist i Svenska kyrkan, införde NUFK den 30 maj 2011 – i väntan på en mer långsiktig lösning av frågorna kring kyrkomusikernas examens- och befattningsbenämningar – *Svenska kyrkans organistexamen*.

Då frågan om kyrkomusikernas examens- och befattningsbenämningar inte var löst när Svenska kyrkans utbildningsinstitut startade sin verksamhet år 2014 utfärdar institutet – som en övergångslösning – tills vidare kyrkomusikerexamina enligt följande:

- ◆ *Svenska kyrkans kantorsexamen* (folkhögskola 2 år alternativt 120 högskolepoäng samt i båda fallen 8 veckors praktik och pastoralteologisk termin), samt
- ◆ *Svenska kyrkans organistexamen* (konstnärlig kandidat- eller masterexamen med inriktning kyrkomusik samt 8 veckors praktik och pastoralteologisk termin).

5 Överväganden och förslag

5.1 Examen, examensbenämningar och validering

Kyrkostyrelsens förslag: En ny examen införs i kyrkoordningen, Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. Denna examen ska innefatta tre examensnivåer som ger behörighet till anställning på befattning som kyrkomusiker i Svenska kyrkan, Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-, B- respektive C-nivå.

Kyrkostyrelsen bemyndigas att utfärda närmare bestämmelser om Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. Validering ska ske inom ramen för dessa bestämmelser.

Ändrad bestämmelse: 34 kap. 15 § i kyrkoordningen.

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna:

<i>Tillstyrker eller saknar invändningar</i>	<i>Enig i sak – smärre ändringsförslag</i>	<i>Har invändningar</i>	<i>Avstyrker</i>
70%	12,5%	15%	2,5%

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker promemorians förslag, eller har inget att invända mot förslaget, i dess helhet.

Förslaget om *en gemensam examensbenämning* på tre nivåer som representerar olika utbildningskrav och att den ska benämnas Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen tillstyrks, eller har inte invänts mot, av 92,5 procent av remissinstanserna. *Göteborgs stift* anför att det är bra att det förtydligas att det gäller *en* utbildning men med olika grader av fördjupning. *Skara stift* menar att det är bra att det framgår tydligt att det är Svenska kyrkans examina. *Lunds universitet (Musikhögskolan i Malmö)*, anser att det är klokt att benämna de kyrkliga examina med andra namn än de tidigare examensbeteckningarna inom högskolan.

Förslaget om *nivåbeteckningar på de tre examensnivåerna – A, B och C* – tillstyrks, eller har inte invänts mot, av 70 procent av remissinstanserna, däribland åtta stift. Ytterligare 10 procent har smärre ändringsförslag. Bland annat betonas nivåindelningens enkelhet och tydlighet samt det faktum att de föreslagna examensbenämningarna tros kunna höja yrkets status. *Lunds stift* menar att förslagets tydliga examensnivåer förhoppningsvis kan ge studerande incitament till fortsatta studier samt erbjuda en form av karriärtrappa för yrkesverksamma musiker som vill fördjupa sina kunskaper. *Domkyrkoorganisternas förening* menar också att A-, B- och C-nivåerna underlättar vid bedömning och validering. *Uppsala stift* har sänt in två olika remissvar som pekar åt olika håll, dels ett svar som motsätter sig förslaget till förmån för en legitimationsordning och huvudsakligen oförändrade bestämmelser, dels ett svar som härrör från domkyrkoorganisten och som i stället lyfter fram det positiva i begreppsutställningen A-, B- och C-musiker och dess överensstämmelse med motsvarigheter för kollegor i flera europeiska länder. Även *Lunds universitet* finner det rimligt att ansluta till tysk praxis, som har ett befattningssystem som liknar det svenska samt att den tydliga karriärstegen på sikt kan underlätta rekrytering till yrket.

I denna del har 20 procent av remissinstanserna haft invändningar mot promemorians förslag. En del remissinstanser menar att det inte är givet att A-nivå kommer att uppfattas som den högsta utbildningsnivån, utan menar att ordningen

möjligen kan vändas, så att A är grundläggande nivå etc. *Karlstads stift* och *Karlstads pastorat* menar att A-, B- och C-nivå inte är tillräckligt tydliga beteckningar och förordar i stället master-, kandidat- respektive basnivå. Andra remissinstanser föreslår alternativa benämningar som "kyrkomusikerexamen som försteorganist" etc., "examen som försteorganist", "organistexamen" respektive "kantorsexamen". *Mellansels folkhögskola* vill helst undvika ordet "nivå" i examensbeteckningen och förordar samtidigt en tydligare koppling mellan examensbenämning och befattningsbenämning, antingen "Svenska kyrkans examen för försteorganist" för befattningen "försteorganist" eller "Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen A" för befattningen "kyrkomusiker A" eller också "Svenska kyrkans examen för kyrkomusiker A" för befattningen "kyrkomusiker A". *Domkyrkoorganisternas förening*, som uttrycker sig positivt kring förslaget, inflikar att A-, B- och C-nivåerna kan bidra till en hierarkisk trappa. *Geijerskolan i Ransäter* anför att formuleringarna "på B-nivå" etc. är tveksamma, då de kan associeras till sämre prestationer. *Skanör-Falsterbo församling* påpekar att promemorians förslag inte särskilt nämner dem som har genomgått utbildningar på högre nivåer och föreslår att ett fjärde steg läggs ovanför promemorians föreslagna examensnivå A respektive befattningen som försteorganist. Ett antal remissinstanser har också fört fram synpunkter på innehållet i kyrkomusikerutbildningarna, däribland *Jönköpings pastorat* som påpekar att det är av vikt att arbetsgivare eller stift möjliggör för sökande att komplettera sina utbildningar, exempelvis med den pastoralteologiska utbildningen, och *Högalids församling* som anser att kyrkomusiker bör beredas möjlighet till masterstudier efter några års tjänstgöring.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Inrättande av en inomkyrklig kyrkomusikerexamen

Kyrkostyrelsen konstaterar inledningsvis att det i kyrkoordningen redan finns egna examina inrättade, prästexamen och diakonexamen. Det finns inte heller några hinder för Svenska kyrkan att i kyrkoordningen inrätta ytterligare egna examina. Förslaget om att inrätta en kyrkoordningsreglerad kyrkomusikerexamen tillstyrks av en majoritet av remissinstanserna. Endast *Uppsala stift* har, såsom det får förstås, motsatt sig att en ny examen införs i kyrkoordningen och menar att bestämmelserna i huvudsak ska bestå i sin nuvarande lydelse. Stiftet har i stället förordat att det ska införas en organist- respektive kantorslegitimation som kyrkostyrelsen ska utfärda närmare bestämmelser om. Kyrkostyrelsen återkommer i avsnitt 5.4 till frågan om yrkeslegitimation.

När det gäller att bibehålla kyrkoordningens nuvarande krav på organist- eller kantorsexamen kan kyrkostyrelsen konstatera att det inte längre ges utbildningar vid högskolor eller universitet som leder till att någon får organistexamen. Detta har, under en övergångsperiod, lösts genom en tillfällig ordning, som beskrivs närmare i avsnitt 4.6.4. De fackutbildningar till kyrkomusiker som finns numera ges på tre olika nivåer vilket är närmare beskrivet i avsnitt 4.6. Enligt kyrkostyrelsen är det inte en bra ordning att basera en reform av kyrkoordningens bestämmelser på en ordning som förutsätter förekomsten av fackutbildningar som inte längre existerar och en tillfällig övergångsordning. Det är därför kyrkostyrelsens mening att kyrkoordningens nuvarande krav på fackexamen för anställning på en viss befattning som kyrkomusiker bör ersättas av en inomkyrklig examen. Denna examen ska, vilket kyrkostyrelsen återkommer till i avsnitt 5.4, vara ett behörighetskrav för anställning på kyrkomusikerbefattningar på motsvarande sätt som hittills gällt avseende organist- och kantorsexamen. Kyrkostyrelsen vill dock poängtera att det inom ramen

för en egen inrättad examen finns stora möjligheter för Svenska kyrkan att ange vilka villkor som ska gälla för att en examen ska utfärdas, t.ex. krav på viss fackexamen, pastoralteologisk utbildning och praktik.

Examensbenämningen och antalet nivåer

När det gäller examensbenämningen har det i promemorian föreslagits att förledet *Svenska kyrkan* bör finnas med och att den bör innehålla den allmänna beteckningen *kyrkomusiker* för att betona att det rör sig om olika utbildningskombinationer som alla leder till en och samma profession, nämligen kyrkomusiker och att vissa utbildningsdelar tar sikte på tjänstgöring specifikt inom trossamfundet Svenska kyrkan. Bland de remissinstanser som önskat justeringar av benämningen av examen i sig finns en mängd olika förslag som sammantaget ger en relativt spretig bild av alternativen.

Det är kyrkostyrelsens uppfattning att det genom en för samtliga nivåer gemensam examensbenämning "Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen" understryks att det rör sig om utbildningskombinationer som alla leder till en och samma profession, nämligen *kyrkomusiker*, en profession som genom årens lopp, oavsett utövarens utbildningslängd, har omfattat arbetsuppgifter som orgelspel, körledning, ledande av församlingens gemensamma sång, undervisning och mycket mer. Samtliga studenter som fullgör denna examen kommer härigenom att tillhöra en och samma yrkeskår och, som styrelsen tidigare anfört, kommer också att vara behöriga till någon av de kyrkoordningsreglerade befattningarna som kyrkomusiker i Svenska kyrkan. Någon remissinstans har framfört att examen inte bör ges på olika nivåer, utan att det räcker med en examen. *Skanör-Falsterbo församling* har efterfrågat en fjärde examensnivå. Kyrkostyrelsen anser dock att det, för att kunna relatera till de tydliga skillnaderna i de fackexamina som musikerna bär med sig – numera på tre nivåer – behövs tydliga nivåbeteckningar inom ramen för Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. Enligt kyrkostyrelsen är det vidare lämpligt att antalet nivåer motsvarar det antal nivåer som fackutbildningarna ges på, vilket också stöds av en mycket stor majoritet av remissinstanserna. Kyrkostyrelsen noterar också att det genom den nuvarande regleringen av kantors- och organistexamen finns ett slags nivågradering som i huvudsak motsvarar de fackutbildningar som gavs vid kyrkoordningens tillkomst.

Examensbeteckningarna – nomenklaturen

Enligt kyrkostyrelsen är det inte lämpligt att inrätta nivåbeteckningar som är snarlika de fackutbildningar som ges, varför bl.a. benämningar som innehåller master och kandidat inte bör användas. Några remissinstanser har också föreslagit att benämningarna kantor och organist ska användas som nivåbeteckningar. När det gäller benämningarna kantor och organist är det kyrkostyrelsens mening att dessa benämningar inte längre är lämpliga att använda som beteckningar på examensnivåer med hänsyn till de varierande krav som funnits över tid inom ramen för de utbildningar som getts. Dessa skiftande krav har bl.a. skapat svårigheter att klargöra behörigheter till befattningar, vilket också ett antal remissinstanser ger uttryck för. Nivåbeteckningarna bör därför, enligt kyrkostyrelsens mening, inte innehålla beteckningar på fackexamina som ges eller har getts. Beteckningarna bör därför uttryckas på ett annat sätt än genom användning av orden kandidat, master, organist eller kantor.

Några remissinstanser, t.ex. *Geijerskolan* och *Oskarshamns folkhögskola*, har anfört att de skulle föredra att befattningsbenämningar och nivåbeteckningar för

examen är mer likalydande, t.ex. ”examen som försteorganist”. Kyrkostyrelsen anser dock att det inte är en god ordning att knyta beteckningarna på examensbenämningen till befattningsbenämningarna. En sådan ordning skulle medföra risk för oklarheter bl.a. då någon som t.ex. har en högre examensnivå anställs på en befattning som formellt kräver en lägre examensnivå. Kyrkostyrelsen återkommer i avsnitt 5.2 till behörighetskrav och befattningsbenämningar.

Förslaget i promemorian innebär att nivåbeteckningarna skulle närma sig det tyska systemet med tre examensnivåer, som betecknas A, B och C. I promemorian anförs att nivåerna A, B och C klargör att det spelar roll för yrkesutövningen om den som ska anställas bedrivit kyrkomusikaliska studier under längre tid och på en mer avancerad nivå och att en tydlig nivåangivelse kan dels förenkla vid rekrytering till tjänst, dels ge kyrkomusikerstudenter incitament till fortsatta studier. *Växjö stift, Uppsala stift, Lunds universitet* och *Domkyrkoorganisternas förening* betonar det värdefulla i att nivåbeteckningarna korrelerar med motsvarigheterna för kyrkomusikerexamina i flera europeiska länder, vilket kan underlätta validering och utbyte, och menar att nivåerna i sig underlättar vid bedömning och validering. När det gäller förslaget att, som några remissinstanser framfört, vända nivåbeteckningarnas ordningsföljd ser kyrkostyrelsen att det visserligen skulle ge överensstämmelse med de bokstavs-beteckningar som markerar progressionen i akademiska kurser, men att det i stället skulle kunna vara förvirrande att A-nivå i kyrkomusikerexamen inte motsvarar en A-kurs på universitetet (första terminen), än mindre skulle B-nivå motsvara en B-kurs (andra terminen). Sammanfattningsvis kan kyrkostyrelsen konstatera att det finns en bred uppslutning kring den föreslagna tredelade gemensamma examensbenämningen för hela kyrkomusikerkåren i Svenska kyrkan och för nivåbeteckningarna A, B och C i fallande ordning. Det är kyrkostyrelsens mening att denna ordning på ett välavvägt sätt tillgodoser behovet av tydliga examensbeteckningar.

Bemyndigande för kyrkostyrelsen

Kyrkostyrelsen fastställer i dag vilken utbildning och praktik som ska gälla för präst- och diakonexamen. Kyrkostyrelsen har vidare, enligt ett bemyndigande i 10 kap. 3 § 5 i kyrkoordningen, rätt att ange villkoren för tillträde till de kyrkliga grundutbildningarna och bestämma utbildningsplanerna för dessa samt har ett ansvar för att se till att de kyrkliga grundutbildningarna erbjuds i tillräcklig omfattning. I den remitterade promemorian har föreslagits att kyrkostyrelsen också ska ges ett bemyndigande att utfärda närmare bestämmelser om Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. I promemorian ges följande exempel på hur examensinnehållet skulle kunna preciseras för respektive examensnivå i sådana närmare bestämmelser.

♦ Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-nivå

Förslaget examensinnehåll: Konstnärlig masterexamen med inriktning kyrkomusik (120 högskolepoäng, dvs. två års heltidsstudier utöver avlagd konstnärlig kandidatexamen, se nedan) samt åtta veckors stiftspraktik och pastoralteologisk termin.

♦ Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på B-nivå

Förslaget examensinnehåll: Konstnärlig kandidatexamen med inriktning kyrkomusik (180 högskolepoäng, dvs. tre års heltidsstudier) samt åtta veckors stiftspraktik och pastoralteologisk termin.

♦ **Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på C-nivå**

Förslaget examensinnehåll: Kyrkomusikutbildning vid folkhögskola under 2 år alternativt 120 högskolepoäng i kyrkomusik samt i båda fallen åtta veckors stiftspraktik och pastoralteologisk termin.

Kyrkostyrelsen noterar att ingen remissinstans har motsatt sig förslaget att en vidare precisering av Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen ska ske inom ramen för kyrkostyrelsens närmare bestämmelser. Det är också kyrkostyrelsen mening att detta är en ändamålsenlig ordning som i huvudsak motsvarar den ordning som gäller för övriga kyrkoordningsreglerade examina, präst- respektive diakonexamen. Kyrkostyrelsen föreslår därför att ett sådant bemyndigande för kyrkostyrelsen ska införas i kyrkoordningen.

Vad bestämmelserna närmare ska innehålla får bli en fråga för fortsatta överväganden. Remissinstansernas synpunkter avseende innehållet i Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen, också avseende de kyrkomusikaliska fackutbildningarna, kommer att tas i beaktande i arbetet med dessa närmare bestämmelser.

Validering

När det gäller bedömning av tidigare utbildning och yrkesverksamhet, s.k. validering, avseende exempelvis äldre svenska examina och examina från utländska utbildningar är kyrkostyrelsen angelägen om att detta ordnas på ett tillfredsställande sätt. Det är viktigt att den som har att utföra valideringen över tid får en sådan volym att hantera att det kan göras entydiga och rättssäkra bedömningar. För att uppnå detta bör validering ske inom en given ram. Denna ram kan, enligt kyrkostyrelsen, lämpligen regleras genom de närmare bestämmelserna om Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen, en ordning som också stöds av remissinstanserna. Validering bör av ovan angivna skäl genomföras av kyrkostyrelsen genom Svenska kyrkans utbildningsinstitut. Den som vill ska kunna ansöka hos kyrkostyrelsen om att få sin utbildning validerad och, om sökanden uppfyller de i bestämmelserna angivna kraven, få ett intyg om detta utfärdat av kyrkostyrelsen genom Svenska kyrkans utbildningsinstitut. Av intyget ska det framgå att personen anses ha Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-, B- eller C-nivå. Det ska också vara möjligt att få ett sådant beslut överprövat inom ramen för kyrkostyrelsens hantering.

Det ska däremot inte vara ett krav för att få en anställning att man har ett sådant intyg utfärdat. I många fall där det inte råder någon tveksamhet om att t.ex. tidigare examina motsvarar en av de tre föreslagna nivåerna av Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen ska dessa personer "automatiskt" anses ha examen på en viss nivå och detta kommer att framgå av kyrkostyrelsens närmare bestämmelser. Dessa bestämmelser kommer alltså i praktiken att komplettera kyrkoordningens behörighetsbestämmelser genom att den som ska pröva en sökandes behörighet till en viss befattning har att utgå från bestämmelserna i sin bedömning av om någon är behörig. Den som anses ha examen på en viss nivå är behörig för anställning på en eller flera typer av befattningar som kyrkomusiker. Kyrkostyrelsen kommer även avseende valideringsfrågorna att beakta de synpunkter som har lämnats av remissinstanserna i det fortsatta arbetet med de närmare bestämmelserna.

5.2 Befattningsbenämningar och behörighetskrav

Kyrkostyrelsens förslag: En ny befattningsbenämning, försteorganist, införs. Befattningsbenämningarna organist och kantor kvarstår. Behörighetskraven för anställning på de tre befattningarna som kyrkomusiker knyts till de tre examensnivåerna i Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. Behörighetskraven gäller för alla befattningar som kyrkomusiker.

Ändrad bestämmelse: 34 kap. 1 och 15 §§ i kyrkoordningen.

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna:

<i>Tillstyrker eller saknar invändningar</i>	<i>Enig i sak – smärre ändringsförslag</i>	<i>Har invändningar</i>	<i>Avstyrker</i>
47,5%	12,5%	35%	5%

En majoritet, 60 procent, av de remissinstanser som har yttrat sig tillstyrker, har inte har några invändningar mot förslaget eller är eniga i sak med promemorians förslag i dess helhet. Stödet för att bibehålla befattningsbenämningarna organist och kantor är 87,5 procent. För att det ska införas en tredje befattningsnivå är stödet 82,5 procent. Flest invändningar finns mot förslaget att införa befattningsbenämningen ”försteorganist”, men en knapp majoritet, 52,5 procent, tillstyrker förslaget.

Förslaget om införandet av försteorganist som ny befattningsbenämning får stöd av *Luleå stift*, *Lunds stift*, *Strängnäs stift* och *Visby stift*, av 11 av 16 församlingar och pastorat, däribland *Falu pastorat* och *Visby domkyrkoförsamling*, av *Geijerskolan*, *Oskarshamns folkhögskola* och *Lunds universitet (Musikhögskolan i Malmö)*. De övriga musikhögskolorna har inte anfört något emot benämningen.

Flera remissinstanser bejakar den tydliga kopplingen mellan examensnivå och befattningsbenämning och att befattningsbenämningarna överensstämmer med befintlig titulatur (kantor och organist), vilket anses förhindra ytterligare förvirring. Flera remissinstanser ser även positivt på att det genom införandet av ytterligare en nivå i befattningsbenämningarna, försteorganist, bildas en karriärstege. Detta förutsätter att ett antal församlingar inrättar försteorganistjänster och att lönenivån på dessa blir sådan att vidareutbildning stimuleras. För att förtydliga benämningen och för att göra det attraktivt att söka försteorganistjänster lämnas i remissvaren olika förslag på särskilt tjänsteinnehåll, såsom arbetsledande uppgifter och särskilt pedagogiskt ansvar.

Lunds universitet finner det klokt att låta den nya befattningsbenämningen, försteorganist, ansluta till befattningsterminologi för lärare i grund- och gymnasieskola, en yrkesgrupp kyrkomusiker har starka historiska band till. Det kommer att underlätta den omedelbara förståelsen av benämningen.

Flera remissinstanser bejakar införandet av en tredje befattningsnivå, men är tveksamma till benämningen försteorganist, dock utan att anse sig ha något bättre förslag. Invändningar som anförs mot benämningen försteorganist är dels att en möjlig analogi med termen ”förstelärare” haltar, då den senare inte har koppling till utbildningsnivå – försteläraren utses av rektor –, dels att benämningen försteorganist indikerar ett övergripande ansvar och kan associera till arbetsledande funktioner. *Västerås domkyrkoförsamling* menar att promemorians förslag bör förtydligas så att det framgår att försteorganisten inte per automatik har en arbetsledande funktion, utan att tjänsteinnehållet regleras av en instruktion eller en befattningsbeskrivning.

En ytterligare invändning handlar om att det i större församlingar och pastorat kan vara förvirrande med fler än en försteorganist men också att benämningen signalerar hierarki och rangordning.

Skara stift, Uppsala stift och Västerås stift anser att ”kantor” och ”organist” räcker som befattningsbenämningar, bland annat med argumentationen att inga andra tjänster i pastorat och församlingar har en motsvarande korrelation mellan examensnivåer och befattningsbenämningar. Domkapitlet i *Växjö stift* förordar också att organist och kantor bibehålls, men föreslår samtidigt att innebörden av kyrkomusikernas titulatur utreds ytterligare.

Flera av de remissinstanser som är tveksamma till ”försteorganist” menar att det behövs ett alternativ då det finns ett behov av att befattningsbenämningarna, i likhet med examensbenämningarna, får en tregradig skala. Några alternativa förslag är ”masterorganist”, ”organist, masternivå” (alt. kandidatnivå), eller ”organist med masterexamen” (alt. kandidatexamen). Ytterligare alternativ är ”organist A-nivå”, ”organist B-nivå” respektive ”kantor C-nivå”, ”organist (master)” jämte ”organist (kandidat)”, ”A-kantor”, ”B-kantor” respektive ”C-kantor” eller ”kyrkomusiker” som enda befattningsbenämning. Från *Högalids församlings* kommer ett förslag att kalla obehörig musiker ”församlingsmusiker”.

Förlösa-Kläckeberga församling befarar att översättningen av äldre utbildningar kan leda till dålig arbetsmiljö, då personerna i ett kyrkomusikerkollegium efter validering kan få olika benämningar, d v s försteorganist respektive organist.

Västerås domkyrkoförsamling presenterar två idéer för att höja kyrkomusikernas behörighetsnivå; dels att kyrkomusiker som har äldre (fyraårig) examen från musikhögskola erbjuds en kompletterande ettårig påbyggnadsmaster för att bli behöriga till försteorganisttjänster, dels att en åtgärdsplan införs för att de som anställts på kyrkomusikertjänster men saknar formell behörighet åläggs vidareutbildning för att komplettera befintlig examen (exempelvis musiklärarexamen) med formell kyrkomusikalisk examen. Fast anställning som kyrkomusiker bör enligt domkyrkoförsamlingen alltså inte komma ifråga innan formell utbildning är inhämtad.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Antalet befattningsbenämningar m.m.

Kyrkostyrelsen konstaterar inledningsvis att stödet bland remissinstanserna är stort för att det bör finnas tre olika befattningsbenämningar för kyrkomusiker som svarar mot de tre nivåerna i Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. När det gäller termen *kyrkomusiker* har den länge använts som en samlingsbenämning för de personer som har att svara eller ansvara för kyrkans musik. Motsvarande benämning finns också i andra skandinaviska språk, *kirkemusiker*, och i tyskan, *Kirchenmusiker*. Som redovisats i avsnitt 4.1 definierades i kyrkolagen (38 kap. 2 §) *kyrkomusiker* som ”... den som är behörig att anställas på en tjänst som kantor eller organist”. Termen har emellertid saknat en i bestämmelser reglerad definition sedan kyrkoordningens tillkomst, även om rubriken närmast före befintliga behörighetskrav lyder ”Behörig att anställas som kyrkomusiker”. Som kyrkostyrelsen uppfattar det har termen i allmänt språkbruk i stället delvis kommit att beteckna den som i mer allmän mening är anställd för att utöva musik i kyrkan – alltså utan avseende på examen eller behörighet. Kyrkostyrelsen anser att termen, i likhet med vad rubriken närmast före 34 kap. 15 § ger intryck av, ska användas som en samlingsterm för de musikerbefattningar för vilka det uppställs särskilda behörighetskrav enligt kyrkoordningen. Med termen kyrkomusiker ska alltså endast avses dessa befattningar.

Skara stift, Västerås stift och Uppsala stift menar att det är tillräckligt att de två befintliga befattningsbenämningarna kantor och organist kvarstår. Som kyrkostyrelsen tidigare har anfört (avsnitt 5.1) är det kyrkostyrelsens utgångspunkt att det ska finnas tre examensnivåer och därmed också tre befattningsnivåer som speglar respektive nivå av Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. I konsekvens med detta föreslår kyrkostyrelsen att det ska finnas tre befattningsbenämningar som vardera knyts till en viss lägsta examensnivå för att ge behörighet. Genom att ha skilda benämningar markeras att innehavaren ägnat olika lång tid åt att utbilda sig och att omgivningen bör kunna förvänta sig något mer av den med längre utbildning än av den med kortare. Det behövs även incitament för vidareutbildning, vilket i sig kan bidra till att den kyrkomusikaliska kvaliteten bibehålls eller ökar. En ordning med två befattningsnivåer och tre examensnivåer skulle vidare, enligt kyrkostyrelsens mening, medföra behov av bestämmelser som gör att en av befattningarna skulle kräva kompletterande användning av examensnivån för att utvisa behörighet för anställning på den aktuella befattningen. En sådan ordning skulle försvåra tillämpningen av kyrkoordningens bestämmelser och skapa ett regelverk som inte är ändamålsenligt och lätt att tillämpa. Några andra formella krav än Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på tre nivåer bör dock inte uppställas i kyrkoordningen.

Kyrkostyrelsen kan konstatera att promemorians förslag om att två av de tre befattningsbenämningarna alltjämt ska benämnas kantor och organist stöds av 87,5 procent av remissinstanserna. Några remissinstanser har föreslagit att befattningsbenämningarna bör knytas närmare examensbenämningarna. Med anledning av detta noterar kyrkostyrelsen att det i promemorian framhålls att en ordning där en viss utbildningsnivå direkt anges i befattningsbenämningen inte uppfattas som attraktiv av vissa studenter. Av bl.a. detta skäl har det i promemorian föreslagits en fortsatt användning av befattningsbenämningarna *kantor* och *organist*, därför att dessa benämningar möjligen kan anses vara mindre utpekande än en uttrycklig nivågradering. Det är också kyrkostyrelsens mening att det inte är lämpligt att kombinera befattningsbenämningarna med en nivågradering som omedelbart knyter an till nivåbeteckningarna på Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. Det kan också, som framhålls av flera remissinstanser, vara värdefullt att behålla befattningsbenämningarna kantor och organist då de knyter an till ett mångårigt språkbruk. Kyrkostyrelsen föreslår därför att befattningsbenämningarna kantor och organist ska kvarstå oförändrade i kyrkoordningen. Behörig att anställas på en befattning som kantor ska vara den som har avlagt Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på lägst C-nivå. Behörig att anställas på en befattning som organist ska vara den som har avlagt Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på lägst B-nivå.

Behörig att anställas på en befattning som kyrkomusiker ska även den vara som ska anses ha denna examen på den nivå som krävs för anställning på en viss befattning. Se vidare angående validering i avsnitt 5.1.

Den nya befattningsbenämningen

I promemorian förslås att "försteorganist" ska vara befattningsbenämningen för den befattning där kravet ska vara att den som anställs ska ha avlagt Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-nivå. Förslaget vinner stöd av en majoritet av remissinstanserna, samtidigt som det också finns ett antal remissinstanser som är tveksamma till, eller som motsätter sig, förslaget. *Göteborgs stift* har föreslagit att benämningen i stället kan vara "masterorganist". Kyrkostyrelsen har i avsnittet om antalet befattningsbenämningar uttalat att det inte är lämpligt att examensbeteckningarna innehåller ord som används i examensbenämningar eller beteck-

ningar för fackexamen som ges av universitet och högskolor. Master är ett sådant ord och är därför, enligt kyrkostyrelsens mening, inte lämpligt som en befattningsbenämning.

Bland de remissinstanser som tillstyrker förslaget i promemorian finns några remissinstanser som är tveksamma till benämningen, men positiva till modellen med tre befattningsbenämningar och som uttryckligen anger att något bättre alternativ inte kunnat föreslås. Andra remissinstanser uttrycker större skepsis och avfärdar den föreslagna benämningen helt. Invändningarna mot förslaget varierar dock. Några remissinstanser menar att likheten med termen förstelärare är vilseledande, då detta inte är kopplat till utbildningsnivå och då försteläraren utses av rektor, medan andra tvärtom menar att förståelsen av termen underlättas av kopplingen till lärarkåren, en yrkesgrupp kyrkomusiker har starka historiska band till. Ytterligare invändningar handlar om att det skulle kunna uppfattas att den med befattningsbenämningen "försteorganist" per automatik skulle ha arbetsledande uppgifter.

Kyrkostyrelsen kan konstatera att remissinstansernas synpunkter i denna del går i olika riktningar och att förledet "förste" används på olika sätt i olika sammanhang, ibland som ett uttryck för arbetsledning och ibland som ett uttryck för kompetens. När det gäller kyrkomusikerna har det inte tidigare förekommit några benämningar i kyrkoordningen eller i kyrkolagen som "belastar" termen med en tidigare innebörd. Det är därför enligt kyrkostyrelsen möjligt för Svenska kyrkan att använda denna benämning på ett sätt som Svenska kyrkan finner lämpligt, nämligen som ett uttryck för det kompetenskrav som uppställs genom behörighetsbestämmelsen. Kyrkostyrelsen bedömer vidare risken för sammanblandning med andra kyrkoordningsreglerade befattningar som mycket liten.

En ytterligare invändning handlar om att ordet försteorganist anses signalera hierarki och om farhågor att det skulle kunna leda till segregering av yrkeskåren. Kyrkostyrelsen menar dock att den gemensamma examensbenämningen genom bestämningen *kyrkomusiker* i ordet "kyrkomusikerexamen" manifesterar att försteorganister, organister och kantorer tillhör en och samma yrkeskår. I samtliga dessa fall relaterar dock respektive befattningsbenämning till en viss lägsta utbildning. Att dessa utbildningar är på olika nivåer är i sig inget nytt utan motsvarar vad som gällt under lång tid. Det är kyrkostyrelsens mening att denna nivågradering av såväl Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen som nivåerna på befattningar är positiv för utvecklingen av den kyrkomusikaliska verksamheten genom att den uppmuntrar den som lägger tid och möda på att utveckla sin yrkesskicklighet.

Kyrkostyrelsen finner sammantaget att det finns behov av en särskild befattningsbenämning som korrelerar med Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-nivå. Denna benämning bör inte innehålla ord som alltför nära ansluter till den akademiska världens nuvarande examina. Kyrkostyrelsen har övervägt alternativa lösningar, t.ex. kvalificerad organist, överorganist, organist A-nivå och kyrkomusikdirektör, men funnit att "försteorganist" alltså är det bästa alternativet. Detta vinner också stöd av en majoritet av remissinstanserna och har ett väsentligt starkare stöd än alternativa förslag. I vad mån som den som innehar en befattning som försteorganist också har arbetsledande uppgifter är en fråga för den anställande arbetsgivaren och är inget som följer omedelbart av kyrkoordningen.

Endast den som är behörig ska, på samma sätt som nu, kunna anställas på en befattning som kyrkomusiker, dvs. försteorganist, organist eller kantor. Behörig är den som har avlagt den examen som anges i kyrkoordningen eller den som ska anses ha Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen enligt kyrkostyrelsens närmare bestämmelser (angående validering, se vidare i avsnitt 5.1). Denna ordning motsvarar i allt väsentligt den nu gällande ordningen och torde således, i vart fall indirekt, också

innebära ett titelskydd för de reglerade musikerbefattningarna på samma sätt som hittills varit kyrkomötets avsikt. Detta hindrar dock inte att den som anställs på en befattning som t.ex. organist använder en annan *tjänstetitel* som inte har skydd i kyrkoordningen. Det är en fråga som inte regleras i kyrkoordningen, men däremot gäller alltid kyrkoordningens behörighetskrav på en befattning som kyrkomusiker.

Frågor om domkyrkoorganisten och vissa frågor om behörighetskrav för anställning på befattning som försteorganist behandlas i avsnitt 5.5 nedan.

5.3 Antalet kyrkomusiker för en församling

Kyrkostyrelsens förslag: Kyrkoordningens minimireglering om att det för varje församling ska finnas minst en kyrkomusiker ska kvarstå. Med kyrkomusiker avses befattningar som försteorganist, organist eller kantor.

Promemorians förslag överensstämmer inte med kyrkostyrelsens förslag. I promemorian föreslogs bl.a. att stiftsstyrelsen skulle kunna fastställa att det för en viss församling skulle finnas ett högre minimiantal befattningar som kyrkomusiker.

Remissinstanserna:

<i>Tillstyrker eller saknar invändningar</i>	<i>Enig i sak – smärre ändringsförslag</i>	<i>Har invändningar</i>	<i>Avstyrker</i>
85%	5%	0%	10%

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker promemorians förslag.

Tio stift uttrycker sig positivt om förslaget eller har inga invändningar i sak. Bland annat framhåller *Växjö stift* värdet i att kyrkomusikertjänsterna fördelas av stiftsstyrelsen, så att församlingarna får en tillräcklig bemanning på kyrkomusiksidan för att på ett fullgott sätt kunna genomföra den grundläggande uppgiften. *Strängnäs stift* ser det som positivt om dagens svaga reglering av kyrkomusiker utökas till att omfatta fler än en kyrkomusiker per församling eller pastorat, så att risken minskar att utbildade musiker anställs, men förordar ändå en fortsatt utredning. Dock anser man, i likhet med *Linköpings stift* och *Förlösa-Kläckeberga församling m.fl.* att domkapitlet genom församlingsinstruktionsarbetet är bättre lämpat än stiftsstyrelsen att handha minimiregleringen. *Lunds stift* och *Linköpings stift* efterfrågar i likhet med *Högalids församling* och *Lidingö församling* riktlinjer från Svenska kyrkans nationella nivå om vilka parametrar som ska styra kyrkomusikerorganisationens storlek och behörighetsnivå. Regionala skillnader bör undvikas, menar Linköpings stift. *Skellefteå S:t Olovs församling* skriver att det är självklart med krav på fler än en behörig organist/kantor vid församlingssammanslagningar.

Inga utbildningsinstitutioner har invänt mot förslaget.

Några stift avstyrker förslaget. *Västerås stift* menar att dagens reglering om en kyrkomusiker (organist eller kantor) för varje församling är tillräcklig. Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Skara stift* menar att förslaget skulle ingripa för mycket i kyrkorådets kompetens och uppdrag. Stiftens främjandeuppdrag på området bör räckas – även om det kan behöva förstärkas. Stiftet menar vidare att det inte heller bör vara en uppgift för domkapitlet att via församlingsinstruktionen bestämma utbildningsnivån för församlingens musiker. I stället föreslår stiftet att den gällande bestämmelsen ändras så att det stadgas att ett pastorat eller en församling som inte ingår i pastorat alltid ska ha minst en organist och sedan de kyrkomusikertjänster

som pastoratet ser behov av, en ändring som enligt stiftet skulle innebära en skärpning av det nuvarande regelverket. *Uppsala stift* anser att det räcker att varje församling åtminstone har tillgång till en kyrkoherde och en kyrkomusiker och hänvisar till subsidiaritetsprincipen.

Bland de församlingar och pastorat som yttrat sig avstyrker endast *Snöstorps församling* förslaget i denna del. Församlingen menar att varje församling bör besluta om antalet tjänster, inte stiftsstyrelsen. Dock anser församlingen att grundregeln bör vara att varje pastorat ska ha en organist, men att domkapitlet ska kunna medge undantag från grundregeln.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Inom Svenska kyrkan finns en subsidiaritetsprincip, som i första hand kommer till uttryck genom bestämmelsen i 6 § lagen om Svenska kyrkan och 10 kap. 1 § andra stycket i kyrkoordningen. Där anges att kyrkomötet inte får besluta i sådana enskilda frågor som det är en församlings eller ett stifts uppgift att besluta i. Syftet med bestämmelsen är att trygga den lokala och regionala självstyrelsen och ur bestämmelsen följer indirekt att beslut inte ska fattas på en högre nivå än nödvändigt (prop. 1997/98:116 s. 58). Till följd av att Svenska kyrkan inte är ett kongregationalistiskt trossamfund och utifrån kyrkans episkopala struktur finns dock i kyrkoordningen bestämmelser som medför inskränkningar i de kyrkliga arbetsgivarnas självbestämmande. För den lokala nivån gäller det främst befattningar som innehas av dem som utövar ett uppdrag inom kyrkans vinningstjänst. Det finns också viss specialreglering avseende kyrkomusikertjänster (se även CsSkr 1999:3 s. 2–45).

De befattningstyper som särskilt nämns i kyrkoordningen är sådana beträffande vilka det antingen finns vissa närmare bestämmelser i kyrkoordningen eller där det kan hänvisas till allmänt reglerade utbildningskrav. Den nuvarande regleringen i 34 kap. 1 § i kyrkoordningen avseende kyrkomusikerbefattningar, som redovisats närmare i avsnitt 4.2.2, anger att det för varje församling ska finnas anställd *minst en kyrkomusiker som ska vara organist eller kantor*. Kyrkomusiker är genom denna bestämmelse den enda befattningen utöver präst, för vilken det finns föreskrivet en minimireglering av antalet befattningar som ska finnas för en församling.

För befattningar som diakon, som också är en kyrkoordningsreglerad befattning för en församling, finns inte någon motsvarande minimireglering. Frågan om att införa en minimireglering av diakonbefattningar har emellertid prövats av kyrkomötet vid ett antal tillfällen sedan kyrkoordningens tillkomst. Tillsyns- och uppdragsutskottet berörde senast frågan i sitt betänkande *Diakonens vinningstjänst och antalet diakoner i pastorat* (TU 2014:2), där utskottet avstyrkte införandet av en sådan reglering. I betänkandet konstaterades att det i första hand är församlingen, eller pastoratet, som ska bestämma om och i så fall hur många diakonbefattningar som ska finnas för en församling. Vidare noterade utskottet att den minimireglering som finns för prästbefattningar hör samman med befattningens roll och dess avgörande betydelse för gudstjänstfirandet i församlingen, men att det inte finns samma direkta koppling mellan diakonins nödvändighet och en anställd diakon.

Kyrkostyrelsen anser att det som uttalades i nämnda betänkande också har viss bäring på frågan om hur kyrkomusikerorganisationen bör regleras i kyrkoordningen. Som har redovisats ovan finns idag en minimireglering i kyrkoordningen som säkerställer att det för varje församling ska finnas anställd *minst en kyrkomusiker*. Redan detta kan sägas innebära ett visst ingrepp i den lokala självstyrelsen. Det har dock ansetts motiverat av att det även när det gäller kyrkomusikerbefattningar finns en koppling till gudstjänstlivet i församlingen. Att nu införa en reglering som skulle

ge stiftsstyrelsen möjlighet att uppställa ett högre krav på antalet befattningar än vad som har gällt sedan relationsändringen skulle dock, enligt kyrkostyrelsen, vara ett alltför stort ingrepp, särskilt som det inte bedöms lösa den problematik som några remissinstanser har gett uttryck för. Det får förutsättas att de lokala arbetsgivarna inrättar de övriga kyrkomusiker- och musikerbefattningar som behövs för att den kyrkomusikaliska verksamheten i församlingen ska kunna fullgöras med den kvalitet som är önskvärd. Kyrkostyrelsen föreslår på annan plats i denna skrivelse ändringar och åtgärder som bedöms kunna underlätta för de lokala arbetsgivarna att anställa behöriga sökande (se även vidare vad kyrkostyrelsen anfört om behörighetsprövning i avsnitt 5.4). Mot denna bakgrund bör frågan om det finns behov av att för en församling inrätta ytterligare kyrkomusikerbefattningar, utöver den obligatoriska, med förtroende kunna lämnas till de lokala arbetsgivarna att bedöma.

5.4 Behörighetsprövning

Kyrkostyrelsens förslag: Behörighetsprövning ska inte återföras till domkapitlet. Ansvaret för behörighetsprövningen ska kvarstå hos den lokala arbetsgivaren.

Promemorians förslag överensstämmer inte med kyrkostyrelsens förslag. I promemorian föreslogs att behörighetsprövningen skulle återföras till domkapitlet.

Remissinstanserna:

<i>Tillstyrker eller saknar invändningar</i>	<i>Enig i sak – smärre ändringsförslag</i>	<i>Har invändningar</i>	<i>Avstyrker</i>
67,5%	12,5%	2,5%	17,5%

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget om att återföra behörighetsprövningen till domkapitlet. Åtta stift tillstyrker eller saknar invändningar mot förslaget i sak. Bland de sexton församlingar eller pastorat som yttrat sig är det fjorton stycken som tillstyrker eller saknar invändningar mot förslaget. De flesta organisationer som yttrat sig tillstyrker förslaget.

I remissvaren från de åtta stift som tillstyrker behörighetsprövningens återförande till domkapitlet, eller inte invänder mot förslaget i sak, finns framför allt argument om att man bedömer att förslaget genom krav på utbildning kan främja kyrkomusikens kvalitet och kyrkomusikernas status. *Lunds stift* understryker betydelsen av att behörighetskraven är tydliga och att de efterlevs för att studerande vid landets musikhögskolor ska få signaler om att det även framöver kommer att efterfrågas välutbildade kyrkomusiker. Man vittnar om att musiker utan tillräcklig utbildning tillsvidareanställs i dag och att Lunds stifts musiksakkunnige endast i ett begränsat antal fall konsulterats för att bedöma om en viss examen kan anses utgöra en ”motsvarande examen”.

Också *Göteborgs stift*, *Härnösands stift*, *Linköpings stift*, *Luleå stift*, *Stockholms stift*, *Strängnäs stift* och *Visby stift* tillstyrker förslaget. *Linköpings stift* och *Strängnäs stift* menar att det är bra att domkapitlet får behörighetspröva *Strängnäs stift* föreslår ett system med bestående behörighetsförklaringar (jfr legitimationsyrkena) giltiga i alla stift, så att ny bedömning av samma musiker endast skulle ske om förutsättningarna ändrats, t ex genom vidareutbildning. Stiftet anser vidare att domkapitlet bör kunna ge dispens i enskilda fall och förordar fortsatt beredning av frågorna i enlighet med vad stiftet anfört.

Härnösands stift och *Luleå stift* delar erfarenheten att det kan vara mycket svårt för församlingar och pastorat i glesbygd att hitta kyrkomusiker med rätt utbildning. *Luleå stift* pekar på att det redan i dag finns behov av flexibilitet för att lösa vakanser och föreslår att det ges ett generösare utrymme i bestämmelserna, så att domkapitlet kan förklara någon behörig inte bara när en sökande har jämställbar utbildning och erfarenhet utan också när särskilda skäl föreligger.

Skellefteå S:t Olovs församling välkomnar förslaget och menar att även om församlingarnas egen behörighetsprövning fungerat bra på många håll finns också många exempel på motsatsen, där rekryteringar skett med andra utgångspunkter än de behörighetskrav som finns. *Rimbo pastorat m.fl.*, som också tillstyrker förslaget, menar att en återgång till en viss centralisering vid tillsättning av tjänster troligen kommer att gynna kyrkomusikens status i Svenska kyrkan, eftersom det visat sig att många församlingar har anställt sina kyrkomusiker på helt andra grunder. *Högalids församling* ser det som en stor fördel för kyrkomusikens framtida kvalitet att en kompetent instans avgör vem som är behörig, varför behörighetsprövningens återförande till domkapitlet välkomnas.

Kyrkomusikernas riksförbund tillstyrker promemorians förslag i dess helhet och framhäver särskilt betydelsen av behörighetsprövningens återförande till domkapitlet. Förbundet föreslår dock att domkapitlet vid behörighetsprövningen bör inhämta ett yttrande från särskilt musiksakkunnig. *Domkyrkoorganisternas förening* anser att det är bra att behörighetsprövningen återförs till domkapitlet och att denna bör utföras av domkyrkoorganisten. Föreningen poängterar möjligheten att Domkyrkoorganisternas förening kan fungera som en nationell resurs där domkyrkoorganisterna kan arbeta över stiftsgränserna vid hög arbetsbelastning eller svårare bedömningsfrågor.

Sju av de nio institutioner som utbildar kyrkomusiker i landet, fyra folkhögskolor och tre musikhögskolor, har inkommit med svar på promemorian. Samtliga är positiva till denna del av förslaget. *Geijerskolan i Ransäter* betonar vikten av att behörighetsprövningen vid tjänstetillsättningar återförs till domkapitlet, då man menar att de lokala pastoraten dels inte har tillräcklig kompetens för att tolka de olika slagen av betygshandlingar, dels ofta saknar vilja att följa kyrkoordningens behörighetsbestämmelser, dels inte sällan föredrar obehöriga sökande på grundval av andra skäl än deras eventuella kyrkomusikaliska kompetens. *Geijerskolan* menar att kyrkoordningens formulering ”motsvarande examen” varit svårtolkad för församlingarna och pastoraten. I ett flertal fall menar *Geijerskolan* att de noterat att en obehörig sökande anställts trots att det funnits behöriga sökande och man menar att den anställande församlingen – förutom att äventyra den egna verksamhetens kvalitet – ger signalen att utbildning är obehövlig om man ska vara kyrkomusiker. Också *Hjo folkhögskola* och *Mellansels folkhögskola* framhåller förslaget om att domkapitlet ska behörighetspröva sökande till kyrkomusikertjänst som det viktigaste av förslagen i promemorian. *Hjo folkhögskola* anför att skolan efter det att domkapitlet framtogs uppgiften att behörighetspröva kyrkomusiker tagit emot många elever som redan haft fast anställning som kyrkomusiker. Flera av dessa har enligt folkhögskolan haft så låg nivå, både musikaliskt och pastoralteologiskt, att eleverna i normalfallet inte skulle ha tagits in på utbildningen. *Mellansels folkhögskola* menar att avsaknaden av verktyg för att upprätthålla en rimlig behörighetsprövning under en lång rad år lett till att det i Härnösands stift och Luleå stift finns många tillsvidareanställda obehöriga kyrkomusiker.

Uppsala stift, *Karlstads stift*, *Skara stift* och *Växjö stift* avstyrker förslaget. *Västerås stift* menar att det är ett mycket tveksamt förslag. Med hänvisning till subsidiaritetsprincipen menar *Uppsala stift* att församlingarna är bäst lämpade att

bedöma sina behov av kyrkomusiker och vilken kandidat som är bäst lämpad. Stiftet har därför föreslagit att bestämmelserna i kyrkoordningen i huvudsak ska vara oförändrade och att Svenska kyrkan i stället bör införa en organist- respektive kantorslegitimation med inspiration från lärarlegitimationen i det allmänna. Stiftet anför vidare att Svenska kyrkan kan överväga inskränkningar i tjänsteutövandet för obehöriga musiker på samma sätt som för obehöriga lärare som inte självständigt får ansvara för betygsättning samt noterar att nuvarande reglering inte innehåller något förbud för församlingar att anställa i strid med 34 kap. 15 §. *Biskopen i Uppsala stift* har dock, på uppdrag av stiftsstyrelsen, i ett kompletterande yttrande framfört synpunkter lämnade av domkyrkoorganisten i stiftet där det anförts att behörighetsförklaringen behöver återföras till domkapitlet och att stiftsstyrelsen anser att frågan oavsett ordning behöver utredas ytterligare.

Skara stift framhåller att det är av största vikt att pastorn anställer behöriga kantorer och organister, men menar att kyrkomusiker inte ska behörighetsprövas av domkapitlet då de inte är en del av vinningstjänsten. Även *Karlstads stift och pastorat* samt *Växjö stift* menar att endast präster och diakoner ska behörighetsprövas av stiftet. *Växjö stift* anför att stiftets tillsynsmotiv inte är lika starkt när det gäller kyrkomusikertjänster som för vinningstjänsterna. *Västerås stift* befarar att behörighetsprovning vid domkapitlet kan leda till omständliga rekryteringsprocesser, till besvär för församlingarna. Stiftet menar också att det bör utredas vidare vilken kompetens som erfordras för att domkapitlet ska kunna göra rättssäkra bedömningar samt hur stora kostnaderna kan bli för stiftet. Flera av de remissinstanser som är emot eller tveksamma till att behörighetsprovningen ska utföras av domkapitlet, däribland *Uppsala stift*, *Växjö stift* och *Snöstorps församling*, framhåller möjligheten för den anställande församlingen eller pastoratet att frivilligt söka konsultativt stöd från stiftets musiksakkunnige, musikkonsulenten och/eller domkyrkoorganisten. *Växjö stift* menar att Svenska kyrkans utbildningsinstitut skulle kunna konsulteras för att validera examina när osäkerhet råder.

Snöstorps församling menar att arbetsgivaren måste anses ha kompetensen att avgöra om de sökande är behöriga och tror att det finns risk för onödig förlängning och byråkratisering av tillsättningsförfarandet om domkapitlet ska ombesörja behörighetsprovningen.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation avstyrker förslaget och ifrågasätter att det finns en problematik med att bedöma vad som är en motsvarande examen till organist och kantor och att församlingarna inte anlitar den sakkunskap som behövs för att göra denna bedömning. Problematiken ligger i stället, menar organisationen, i att församlingarna och pastorn inte gör någon formell behörighetsprovning som dokumenteras, vilket styrks av att arbetsgivarorganisationen endast känner till ett fall av överklagande med stöd av kollektivavtalets regler. Vidare noteras att det påstådda problemet inte heller synes ha gett avtryck i visitationsprotokoll. Arbetsgivarorganisationen påpekar att de praktiska konsekvenserna och de resurstillskott som skulle fordras för stiftets handläggning inte har belysts i utredningen, varför kyrkostyrelsen inte bör föreslå kyrkomötet denna ändring. Om förslaget ändå skulle genomföras anser arbetsgivarorganisationen att domkapitlet ska kunna delegera behörighetsprovningen för kyrkomusiker, för att undvika utdragna och administrativa omständliga rekryteringsprocesser. Man påpekar också att det i kollektivavtalet redan finns inslag där parterna tagit särskilt ansvar för kyrkomusikens kvalitet, exempelvis genom tolv månaders provanställning av den som inte tidigare varit tillsvidareanställd samt undantag från huvudregeln i lagen om anställningsskydd. Arbetsgivarorganisationen påpekar att förslagen också medför behov av ändringar i kollektivavtalet.

Kyrkostyrelsen kan inledningsvis konstatera att det bland remissinstanserna finns en splittrad bild av nuläget, som delvis är motstridig. Flera remissinstanser menar att församlingarna inte alltid anlitar den sakkunskap som behövs för att göra den behörighetsprövning som bestämmelserna redan förutsätter, utan ibland beslutar om anställning på andra grunder än de som anges i kyrkoordningen. *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation* ifrågasätter detta och menar att problemet i stället ligger i att de anställande enheterna inte gör någon formell behörighetsprövning som dokumenteras, vilket styrks bl.a. av att endast ett fall av behörighetsprövning har överklagats till domkapitlet med stöd av bestämmelserna i kollektivavtalet.

När det gäller frågan om att återföra behörighetsprövningen till domkapitlet menar dock kyrkostyrelsen att detta inte skulle medföra en lösning på de problem att rekrytera behöriga kyrkomusiker som finns hos församlingarna. Det skulle dessutom, så som flera remissinstanser anfört, fördröja rekryteringsprocesserna och innebära ett ytterligare administrativt moment. Det är också kyrkostyrelsens mening att behörighetsprövning hos domkapitlet endast ska komma i fråga avseende innehavare av kyrkans vigningstjänst. Det skulle också innebära ett allt för stort ingrepp i den lokala självstyrelsen (se även vad kyrkostyrelsen anfört i avsnitt 5.3 Antalet kyrkomusiker för en församling). Kyrkostyrelsen har förtroende för såväl de lokala arbetsgivarnas vilja att rekrytera behöriga musiker som för stiftens tillsynsverksamhet. Det är därför kyrkostyrelsens mening de bekymmer som vissa remissinstanser gett uttryck för har en nära koppling till ett problematiskt rekryteringsläge, i kombination med en otydlighet i behörighetsbestämmelserna, och inte främst beror på de lokala arbetsgivarnas behörighetsprövning i sig. Kyrkostyrelsen lämnar i de delar av skrivelsen som avser Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen och behörighetskrav för anställning på befattningar som kyrkomusiker sådana förslag till förtydliganden av kyrkoordningen att de beskrivna problemen kan motverkas på ett ändamålsenligt sätt, bl.a. genom att bestämmelserna blir enklare att tillämpa.

Någon remissinstans har vidare efterfrågat möjlighet att frånga kyrkoordningens behörighetskrav när det inte finns några behöriga sökande. Kyrkostyrelsen inser den problematik som kan finnas hos vissa lokala arbetsgivare, men konstaterar samtidigt att kyrkoordningen bara uppställer ett minimikrav på att det för en församling ska finnas *en* kyrkomusiker. Detta är ett lågt ställt krav som det enligt styrelsen saknas anledning att frånga. I de fall domkapitlet angivit att kyrkomusikerbefattningen ska vara försteorganist eller organist finns alltså möjligheten för domkapitlet att förändra detta krav. Kyrkostyrelsen anser sammantaget att nuvarande kyrkoordningsreglering i denna del är ändamålsenlig.

Yrkeslegitimation

Uppsala stift har, såsom det får förstås, i syfte att underlätta församlingarnas egen behörighetsprövning föreslagit införande av en organist- respektive kantorslegitimation liknande den som gäller för lärare (se även vad kyrkostyrelsen anfört i avsnitt 5.1). Även *Strängnäs stift* har berört frågan. Inledningsvis vill kyrkostyrelsen framhålla att genom införandet av en egen kyrkomusikerexamen i kyrkoordningen är det möjligt för Svenska kyrkan att ange vilka krav som Svenska kyrkan anser ska gälla för att få en sådan examen, t.ex. att det för utfärdande ska finnas en viss fackutbildning, att fackutbildningen ska ha kompletterats med en pastoralteologisk utbildning och att praktik ska ha genomförts. Denna ordning innehåller flera av de underlättande momenten som är en del av en yrkeslegitimation, nämligen de kvalitetskrav som Svenska kyrkan ställer för anställning på en kyrkomusiker-

befattning och där det genom kyrkostyrelsens valideringsbestämmelser kan tydliggöras vilka äldre utbildningskombinationer som motsvarar de nya och tydliga behörighetskraven. Den som inte har en sådan kombination som omfattas av kyrkostyrelsens bestämmelser, eller den som vill försäkra sig om att den utbildningskombination man har och som finns upptagen i bestämmelserna ger behörighet på rätt nivå, kommer dessutom att hos kyrkostyrelsen (Svenska kyrkans utbildningsinstitut) kunna ansöka om att få ett intyg utfärdat som styrker vilken examensnivå vederbörande ska anses ha (se avsnitt 5.1).

När det gäller införande av en yrkeslegitimation enligt en ordning som liknar ordningen i exempelvis skollagen (2010:800) kan kyrkostyrelsen konstatera att en sådan legitimationshandlings syfte är att utvisa om den enskilda läraren är behörig att bedriva undervisning inom vissa utpekade ämnen och årskurser inom t.ex. grund- eller gymnasieskola. Yrkeslegitimationer av motsvarande slag är vanliga inom ett antal andra yrkeskåror, t.ex. läkare, psykologer, optiker m.fl. Dessa legitimationer utfärdas med stöd i lag och syftar bl.a. till att utvisa att den som utövar ett visst yrke står under det allmännas tillsyn. En vanligt förekommande möjlighet i legitimationsordningar är att legitimationen kan återkallas. Något sådant behov finns inte avseende kyrkomusikers behörighet. Mot bakgrund av dessa skäl anser kyrkostyrelsen att en legitimationsordning inte vore ändamålsenlig.

Avslutningsvis

Kyrkostyrelsen vill avslutningsvis framhålla att det kan behövas ytterligare åtgärder för att stimulera rekrytering av studerande till kyrkomusikerutbildningarna så att den problematik som beskrivits ovan och som *Luleå stift* nämner kan minskas. I skrivelsen Verksamhet och ekonomi till 2016 års kyrkomöte (KsSkr 2016:1) betonar kyrkostyrelsen att det är angeläget med strategisk kompetensförsörjning som även innebär åtgärder för att fortbilda och behålla medarbetare i organisationen. Det är en fråga för hela Svenska kyrkan att komma till rätta med de beskrivna rekryteringsproblemen. Det innebär att det även kan finnas skäl för de lokala arbetsgivarna att t.ex. överväga om de principer som gäller för lönesättning av kyrkomusiker på ett ändamålsenligt sätt ger uttryck för vikten av en välutbildad och behörig kyrkomusikerkår. Frågor om rekrytering och strategisk kompetensförsörjning kommer kyrkostyrelsen att diskutera vidare med stiftet under den pågående planeringsperioden.

Kyrkostyrelsens förslag: Det regleras i kyrkoordningen att befattningen som kyrkomusiker enligt 34 kap. 1 § 3 i kyrkoordningen för den församling där stiftets domkyrka är belägen är en befattning som försteorganist som benämns domkyrkoorganist.

Ändrad bestämmelse: 34 kap. 2 § i kyrkoordningen.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med kyrkostyrelsens förslag. Av tydlighetsskäl har dock vissa redaktionella ändringar gjorts.

Remissinstanserna:

<i>Tillstyrker eller saknar invändningar</i>	<i>Enig i sak – smärre ändringsförslag</i>	<i>Har invändningar</i>	<i>Avstyrker</i>
92,5%	2,5%	0%	5%

En mycket stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker promemorians förslag. *Kyrkomusikernas riksförbund* anser att formuleringen ”Domkyrkoorganisten ska vara försteorganist” i 34 kap. 2 § bör ändras till ”Domkyrkoorganisten ska ha Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-nivå eller motsvarande.”, då man menar att det annars blir oklart i texten. *Västerås stift* menar att den faktiska kompetensnivån bör vara avgörande, som i dag.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Den som ska anställas på en befattning som domkyrkoorganist ska enligt kyrkostyrelsen ha den högsta utbildnings- och behörighetsnivån och således vara försteorganist, dvs. ha avlagt Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-nivå. Detta innebär en skärpning i relation till den gällande bestämmelsen att organistexamen (eller motsvarande) är behörighetsgrundande.

I realiteten innebär dock kravet att domkyrkoorganisten ska vara försteorganist att regleringen tar sin utgångspunkt i den *faktiska* kompetensnivå som i praktiken i många fall redan tillämpas, dvs. ett krav på organistexamen och därutöver i många fall särskilt meriterande utbildning, ofta diplomexamen i orgelspel. Skulle det inte krävas en fackexamen på masternivå (fem års studietid) för framtida domkyrkoorganister är det behörighetsgrundande alternativet inte längre (som under perioden 1972–2007) fyra år utan endast en fackexamen på kandidatnivå (tre års studietid när det gäller själva musikutbildningsdelen). En sådan kvalitetsförsämring vore enligt kyrkostyrelsen olycklig. Om det är i något sammanhang som masternivå på fackexamen bör kunna krävas för utövande av kyrkomusikeryrket, så är det enligt kyrkostyrelsen vid anställning som domkyrkoorganist. Det står sedan varje arbetsgivare fritt att också inrätta tjänster där en lägre utbildningsnivå är tillräcklig men även på dessa fordra masternivå (eller Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-nivå) om man önskar en särskilt kvalificerad eller specialiserad musiker.

Med hänsyn till att den faktiska kompetensgivande utbildningsnivån för domkyrkoorganister i praktiken, i de flesta fall, legat på fem till sex år behöver det tillförsäkras, när kyrkoordningens behörighetskrav höjs, att det också finns en möjlighet för den som har en äldre högre examen samt därtill adekvat yrkeserfarenhet att vara anställningsbar som försteorganist och därmed domkyrkoorganist. Eftersom det under en lång tid kommer att finnas sökande som inte uppfyller de formella kraven är det inte lämpligt att detta regleras genom en övergångsbestäm-

melse. Dessa sökande bör i stället omhändertas genom valideringsbestämmelserna, där den som vill få sin behörighet validerad kan få ett *valideringsintyg* utfärdat som utvisar att vederbörande ska anses ha Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-nivå. I den prövning som då kommer att ske bör bl.a. följande vara tillräckligt för att sökanden ska kunna få ett intyg utfärdat. Sökanden ska ha en äldre kyrkomusiker- eller organistexamen från svensk musikhögskola (kyrkomusikerexamen från åren 1972–1985 eller organistexamen från åren 1993–2007) eller motsvarande utländsk examen. Vederbörande ska därtill ha adekvat yrkeserfarenhet, såväl beträffande arbetsuppgifter som utbredning i tid. Avgörande vid bedömningen bör vara att sökanden ägnat sig åt kyrkomusikalisk verksamhet på hög konstnärlig nivå under minst fem år. Kyrkostyrelsen kommer att överväga dessa krav närmare i det fortsatta arbetet inom ramen för arbetet med de närmare bestämmelserna. Se vidare avseende validering i övrigt i avsnitt 5.1.

Kyrkomusikernas riksförbund har pekat på en otydlighet i promemorians föreslagna reglering av behörighetsnivån för domkyrkoorganisten i 34 kap. 2 § och menar att behörighetskravet ska framgå direkt av denna bestämmelse. Kyrkostyrelsen föreslår mot denna bakgrund en justerad lydelse i förhållande till promemorians förslag, men anser inte att den ska knytas direkt till en särskild behörighetsreglering på det sätt som riksförbundet föreslagit, utan till befattningsnivån försteorganist men ha en särskild benämning.

6 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Kyrkostyrelsens förslag: Beslutet ska träda ikraft den 1 juni 2018.

För en rekrytering till organist eller kantor som påbörjats före bestämmelsernas ikraftträdande genom att anställningen utlysts, ska kyrkoordningens bestämmelser i dess äldre lydelse fortsatt tillämpas.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med kyrkostyrelsens förslag. I promemorian föreslogs en något längre förberedelseperiod före ikraftträdande.

Remissinstanserna:

<i>Tillstyrker eller saknar invändningar</i>	<i>Enig i sak – smärre ändringsförslag</i>	<i>Har invändningar</i>	<i>Avstyrker</i>
100%	0%	0%	0%

Inga remissinstanser har framför invändningar mot förslagen. *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation* önskar att kyrkostyrelsen skyndsamt beslutar om närmare bestämmelser enligt 34 kap 15 § fjärde stycket om förslaget antas av kyrkomötet, med hänsyn till de förändringar av kollektivavtalet som kan bli nödvändiga.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Efter beslut i kyrkomötet behövs tid för information om den nyordning som här föreslås, så att beslutet blir väl förankrat i stift, församlingar och vid berörda utbildningsinstitutioner. Likaså behövs tid för arbetet med kyrkostyrelsens närmare bestämmelser samt lämnas visst utrymme för eventuell revidering av kollektivavtal. Det är enligt styrelsen samtidigt angeläget att detta beslut, bl.a. mot bakgrund av den långa beredningstiden, bör träda i kraft så snart som möjligt. Kyrkostyrelsen menar därför att beslutet bör träda i kraft den 1 juni 2018.

För en rekrytering till organist eller kantor som påbörjats före bestämmelsernas ikraftträdande genom att anställningen utlysts, ska kyrkoordningens bestämmelser i dess äldre lydelse fortsatt tillämpas.

KsSkr 2017:4

7 Konsekvenser

Konsekvenser för barn

Den som åtar sig uppgiften att skola barns sångröster måste vara väl förtrogen med barnröstens utveckling, med sång- och körmetodik särskilt avpassad för barn och allmänt med barns fysiska och psykiska förutsättningar. Det är därför angeläget att den som anställs för denna uppgift verkligen har rätt utbildning. Kyrkomusikerrollen innefattar viktiga pedagogiska uppgifter och man bör kunna förvänta att en färdigutbildad kyrkomusiker har med sig också pedagogiska och metodiska redskap; både musikläraren och kyrkomusikern är musikpedagoger.

Den som arbetar bland barn och unga i Svenska kyrkan behöver vara medveten om dopuppföljningens innebörd. När konfirmanden ställer frågor om tro och liv ska kyrkomusikern inte behöva bli konfirmanden svaret skyldig. Detta är ett av flera skäl till att kyrkomusikern bör ha en trygg grund av kunskap om kristen tro och reflektion kring den egna tron. Det är därför angeläget att det säkras att kyrkomusiker har genomgått också den pastoralteologiska utbildningen och därmed tillgodogjort sig undervisning i konfessionella ämnen.

När Svenska kyrkans församlingar erbjuder musikundervisning, vilken bland annat har till syfte att säkra återväxten av kyrkomusiker, är det viktigt att det finns utbildade kyrkomusiker som med god pedagogik och gott omdöme kan ge barn och ungdomar bästa tänkbara förutsättningar att upptäcka och utveckla sin musikalitet vid orgel, piano eller andra instrument.

Den som ska arbeta bland barn och ungdomar behöver ha kunskap om flera andra områden, som utvecklingspsykologi, psykisk ohälsa, anmälningsskyldighet och själavård. Dessa ryms i den pastoralteologiska utbildningen, varför det blir viktigt också för barnens skull att de kyrkomusiker som anställs verkligen har fullföljt hela sin utbildning.

Förslagen bedöms sammantaget ge goda förutsättningar för att bibehålla och sannolikt öka kvaliteten i den kyrkomusikaliska verksamheten. Kyrkostyrelsen bedömer därför att förslagen har positiva konsekvenser för barn.

Övriga konsekvenser

Förslaget kan komma att innebära en ökad tydlighet i regelverket vilket torde leda till en enklare hantering för i första hand den lokala nivån. Förslaget bedöms även påverka kollektivavtalen, som eventuellt kan behöva revideras.

8 Kyrkoordningskommentarer

34 kap.

1 §

En förändring har gjorts i *tredje punkten* som innebär att det för varje församling ska finnas en befattning som kyrkomusiker som antingen ska vara *försteorganist*, organist eller kantor i enlighet med vad domkapitlet bestämmer enligt 2 §. Detta är den obligatoriska kyrkomusikerbefattningen som ska finnas för varje församling.

Det har även förtydligats att med en befattning som kyrkomusiker avses befattning som försteorganist, organist eller kantor. Övriga musikerbefattningar är inte

befattningar som kyrkomusiker, utan andra – icke kyrkoordningsreglerade – befattningar.

Försteorganist är en ny befattningsbenämning som införs för att det ska finnas en befattningstyp som speglar respektive examensnivå i Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen, på motsvarande sätt som det vid kyrkoordningens tillkomst fanns utbildningsnivåer som korresponderade med befattningarna kantor och organist. Befattningsbenämningen försteorganist avser att spegla den högsta examensbenämningen, A-nivå, som kommer att förutsätta en fackexamen på masternivå. Domkyrkoorganisten är, enligt 2 §, alltid en befattning som försteorganist men har en särskild benämning.

Det finns inget som hindrar att det lokalt inrättas fler befattningar som kyrkomusiker (dvs. kantor, organist eller försteorganist) eller enligt *fjärde punkten* andra befattningar som musiker.

Övervägandena finns i avsnitten 5.2 5.5.

2 §

Ett nytt *andra stycke* införs som delvis motsvarar gällande tredje stycket. I bestämmelsen anges att domkapitlet ska besluta om befattningsnivån på den kyrkomusikerbefattning som ska finnas enligt 1 § 3 ska vara kantor, organist eller försteorganist. Om en församling eller ett pastorat inrättar fler befattningar som kyrkomusiker, är det en fråga för respektive arbetsgivare att bestämma vilken av de tre befattningsnivåerna som respektive kyrkomusikerbefattning ska ha.

Nuvarande andra stycket har blivit *tredje stycket* och fått delvis ny lydelse, som på ett tydligare sätt anknyter till att befattningen som domkyrkoorganist är en befattning som försteorganist med särskild benämning. Stycket motsvarar i övrigt gällande lydelse.

15 §

I respektive stycke anges de krav som gäller för anställning på respektive befattningsnivå som kyrkomusiker, dvs. försteorganist, organist och kantor.

Ett nytt *första stycke* införs som reglerar behörighetskrav för anställning på en befattning som försteorganist. Tidigare första och andra stycket har blivit andra och tredje styckena samtidigt som behörighetskraven för anställning på befattning som organist och kantor förändras. Samtliga behörighetskrav knyts till en ny kyrkoordningsreglerad form av examina för kyrkomusiker benämnd Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-, B- eller C-nivå. För anställning på en befattning som försteorganist ska de högsta kraven på examen gälla, vilket motsvaras av en examen på A-nivå. För anställning på en organistbefattning krävs examen på B-nivå och för anställning på en kantorsbefattning krävs examen på C-nivå.

I *fjärde stycket* ges kyrkostyrelsen ett bemyndigande att utfärda närmare bestämmelser om Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. De närmare bestämmelserna föreslås bl.a. innehålla de krav på fackexamen och övriga krav som ska gälla för att erhålla Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på respektive nivå. Även validering och överklagandemöjligheter i relation till den, är tänkta att ombesörjas inom ramen för kyrkostyrelsens närmare bestämmelser (se även kommentaren till 15 a §). Övervägandena finns i avsnitten 5.1 och 5.2.

15 a §

Bestämmelsen är ny. Den klargör att även den som *anses ha* Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen i den ordning som följer av kyrkostyrelsens närmare bestämmelser är behörig att anställas på någon eller några befattningar som kyrkomusiker.

Det avser dem som *inte* har avlagt Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-, B- eller C-nivå men som *efter validering* enligt kyrkostyrelsens närmare bestämmelser ska anses ha en sådan examen. Det handlar i praktiken om dem som t.ex. har en annan men till Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen, på någon nivå, motsvarande examen. Kyrkostyrelsen har i avsnitt 5.1 och 5.3 aviserat att det av kyrkostyrelsens närmare bestämmelser kommer att framgå vilken examensnivå en viss äldre utbildning motsvarar. Den som träffas av dessa bestämmelser kommer att anses ha Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-, B-, eller C-nivå. Den som anses ha en examen på A-nivå är behörig att anställas som kantor, organist och försteorganist. Den som anses ha en examen på B-nivå är behörig att anställas som kantor och organist. Den som anses ha en examen på C-nivå är behörig att anställas som kantor.

För den som inte omfattas av uppräknningen av äldre examina i bestämmelserna kommer det att vara möjligt att ansöka hos kyrkostyrelsen om att få ett intyg utfärdat som utvisar vilken examensnivå som sökanden ska anses ha. Detta ska också vara en möjlighet för den som har en utbildning som finns upptagen i bestämmelserna, men som vill ha en handling som styrker detta. (Se även kommentaren till 15 §).

Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll

Utdrag ur protokoll fört vid kyrkostyrelsens sammanträde den 14 juni 2017.

Närvarande: Wanja Lundby-Wedin, förste vice ordförande, ledamöterna Mats Hagelin, Marta Axner Ims, Cecilia Brinck, Jesper Eneroth, Nils Gårder, Birgitta Halvarsson, Lars Johnsson, Sven E. Kragh, Anna Lundblad, Ulla Rickardsson, Erik Sjöstrand, Karl-Gunnar Svensson samt tjänstgörande ersättaren Ylva Wahlström Ödmann.

Föredragande: Rättschef Maria Lundqvist Norling

Kyrkostyrelsen beslöt i enlighet med arbetsutskottets förslag

att till kyrkomötet lämna skrivelsen 2017:4 Kyrkomusiker i kyrkoordningen.

Reservation av Nils Gårder, Anna Lundblad och Erik Sjöstrand

Överröstade i kyrkostyrelsen reserverar vi oss mot dess beslut till förmån för vårt yrkande enligt bilaga till reservationen, att skrivelsen bort ha det innehåll det ursprungliga förslaget innehöll. Nedan intar vi vårt förslag till ändringar i kyrkoordningen samt de väsentliga motiveringarna i vad avser antalet kyrkomusiker för en församling och behörighetsprövning.

Kyrkostyrelsens beslut har varken stöd i utredningspromemorian eller i den helt dominerande remissopinionen. Vi anser heller inte att kyrkostyrelsens skrivelse beaktar behovet av stimulerande åtgärder för rekrytering av nya utbildade kyrkomusiker.

Särskild mening av Dag Sandahl

Jag ansluter mig till innehållet i reservationen av Nils Gårder, Anna Lundblad och Erik Sjöstrand.

Bilaga till reservationen: Kyrkomusiker i kyrkoordningen

KsSkr 2017:4
Bilaga till
reservationen

1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till beslut om ändring i kyrkoordningen.

2 Förslag till beslut om ändring i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen,

dels att 34 kap. 1, 2, 15 och 17 §§, 37 kap. 19 § och 57 kap. 5 § och rubriken närmast före 37 kap. 19 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 34 kap. 15 a–c §§ av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

34 kap.

1 §

För varje församling ska det finnas anställd

1. en kyrkoherde,
2. minst det antal övriga präster (komministrar) som stiftsstyrelsen bestämmer,
3. *minst* en kyrkomusiker *som ska vara* organist eller kantor, *samt*
4. det antal diakoner och den personal i övrigt som behövs för verksamheten.

3. en kyrkomusiker (*försteorganist, organist eller kantor*),

4. *minst det antal övriga kyrkomusiker som stiftsstyrelsen bestämmer, och*

5. det antal diakoner och den personal i övrigt som behövs för verksamheten.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte Hovförsamlingen.

2 §

Församlingar som ingår i ett pastorat har gemensam kyrkoherde och annan personal.

Domkapitlet ska besluta om en befattning som kyrkomusiker enligt 1 § 3 eller 4 ska vara försteorganist, organist eller kantor.

Domkyrkoorganisten är kyrkomusiker för den församling där stiftets domkyrka är belägen. Domkyrkoorganisten ska vara organist. När en domkyrkoorganist ska anställas ska domkapitlet beredas tillfälle att yttra sig över de sökande.

För den församling där stiftets domkyrka är belägen är befattningen enligt 1 § 3 alltid försteorganist och benämns domkyrkoorganist. När en domkyrkoorganist ska anställas ska domkapitlet beredas tillfälle att yttra sig över de sökande.

Domkapitlet ska för andra församlingar än den som avses i andra stycket besluta om den kyrkomusiker som avses i 1 § 3 ska vara organist eller kantor.

15 §

Behörig att anställas som organist är den som har avlagt *organistexamen eller motsvarande examen*.

Behörig att anställas som kantor är den som har avlagt *kantorsexamen eller motsvarande examen eller som är behörig att anställas som organist*.

Behörig att anställas som försteorganist är den som har avlagt Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-nivå.

Behörig att anställas som organist är den som har avlagt *Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på lägst B-nivå.*

Behörig att anställas som kantor är den som har avlagt *Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på lägst C-nivå.*

Kyrkostyrelsen får utfärda närmare bestämmelser om Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen.

15 a §

Behörig att anställas på en befattning som kyrkomusiker enligt 15 § första-tredje styckena är även den som enligt kyrkostyrelsens närmare bestämmelser ska anses ha Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen.

15 b §

Innan någon anställs som försteorganist, organist eller kantor eller på ett längre vikariat än sex månader på en sådan befattning ska domkapitlet pröva de sökandes behörighet och yttra sig över de behöriga sökandena utifrån de särskilda krav som befattningen ställer.

När ansökningstiden gått ut ska den som har att besluta om tillsättningen översända ansökningshandlingarna och platsannonserna till domkapitlet.

Efter beslut om behörighet ska domkapitlet med eget yttrande över de behöriga sökandena överlämna handlingarna till den som har att besluta om tillsättningen.

Domkapitlet ska underrätta de sökande om beslutet i behörighetsfrågan och om skälen för detta.

15 c §

Domkapitlet kan förklara en sökande som inte uppfyller kraven i 15 § behörig att anställas på en befattning som försteorganist, organist eller kantor, om han eller hon med hänsyn till sin utbild-

ning och yrkeserfarenhet är att anse som jämställd med den som uppfyller dessa krav.

17 §

Domkapitlets beslut i ärenden som avses i 9 § första och andra styckena samt 10 § första och andra styckena får överklagas hos Svenska kyrkans överklagandenämnd. Detsamma gäller domkapitlets beslut om behörighet enligt 14 §. Rätt att överklaga har

Domkapitlets beslut i ärenden som avses i 9 § första och andra styckena samt 10 § första och andra styckena får överklagas hos Svenska kyrkans överklagandenämnd. Detsamma gäller domkapitlets beslut om behörighet enligt 14, 15 b och 15 c §§. Rätt att överklaga har

1. den sökande, såvitt avser beslut att inte förklara honom eller henne behörig,
2. en medsökande, såvitt avser beslut att förklara en sökande behörig, och
3. den som ska besluta om tillsättningen, såvitt avser beslut att inte förklara en sökande behörig.

När ett beslut har överklagats enligt första stycket får anställningsärendet inte slutföras förrän Överklagandenämnden har avgjort överklagandet.

37 kap.

Prästorganisation

Präst- och kyrkomusikerorganisation

19 §

När stiftsstyrelsen beslutar att ändra församlings- eller pastoratsindelningen enligt 6 § ska styrelsen samtidigt fastställa hur stor *prästorganisationen* minst ska vara i varje nybildad församling eller nybildat pastorat.

När stiftsstyrelsen beslutar att ändra församlings- eller pastoratsindelningen enligt 6 § ska styrelsen samtidigt fastställa hur stor *präst- och kyrkomusikerorganisationen* minst ska vara i varje nybildad församling eller nybildat pastorat.

Av 34 kap. 1 § följer att stiftsstyrelsen får besluta om ändring av hur stor *prästorganisationen* minst ska vara i församlingen eller pastoratet även om församlings- eller pastoratsindelningen inte ändras.

Av 34 kap. 1 § följer att stiftsstyrelsen får besluta om ändring av hur stor *präst- och kyrkomusikerorganisationen* minst ska vara i församlingen eller pastoratet även om församlings- eller pastoratsindelningen inte ändras.

57 kap.

5 §

För varje församling ska det finnas en församlingsinstruktion. Församlingar som ingår i ett pastorat ska ha en gemensam församlingsinstruktion. Förslag till församlingsinstruktion ska utarbetas av kyrkoherden och kyrkorådet i samråd med domkapitlet. När det gäller en gemensam församlingsinstruktion ska kyrkorådet även samråda med församlingsråden inom pastoratet. Instruktionen ska innehålla

1. de regler för församlingen och församlingens verksamhet som domkapitlet får

besluta enligt bestämmelser i denna kyrkoordning,

2. ett pastoralt program för församlingens grundläggande uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. I det pastorala programmet ska även behandlas dels församlingens verksamhet på de andra språk än svenska som behöver användas för att församlingen ska kunna fullgöra sin grundläggande uppgift dels barnets perspektiv utifrån en barnkonsekvensanalys.

Utöver vad som sägs i första stycket ska i en gemensam församlingsinstruktion för församlingarna i ett pastorat även redovisas hur ansvaret för församlingens grundläggande uppgift är fördelat mellan församlingarna och pastoratet. Där ska också redovisas hur de befattningar som präst som ska finnas inrättade enligt 37 kap. 19 § i huvudsak disponeras.

Utöver vad som sägs i första stycket ska i en gemensam församlingsinstruktion för församlingarna i ett pastorat även redovisas hur ansvaret för församlingens grundläggande uppgift är fördelat mellan församlingarna och pastoratet. Där ska också redovisas hur de befattningar som präst *och kyrkomusiker* som ska finnas inrättade enligt 37 kap. 19 § i huvudsak disponeras.

-
1. Detta beslut träder i kraft den 1 juni 2018.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för anställning på en befattning som kantor eller organist som har utlysts före ikrafträdandet.

5.3 Antalet kyrkomusiker för en församling

Kyrkostyrelsens förslag: Kyrkoordningens minimireglering om att det för varje församling ska finnas en kyrkomusiker (försteorganist, organist eller kantor) ska kvarstå. Stiftsstyrelsen ges möjlighet att besluta att det för en församling ska finnas ett högre minimiantal kyrkomusiker. Stiftsstyrelsen ges också mandat att fastställa hur stor kyrkomusikerorganisationen minst ska vara för en församling när stiftsstyrelsen beslutar att ändra församlings- eller pastoratsindelningen.

Domkapitlet bestämmer vilken av de tre behörighetsnivåerna som lägst ska gälla för anställning på respektive sådan befattning.

För de församlingar som ingår i ett pastorat ska i den gemensamma församlingsinstruktionen redovisas hur befattningar som ska finnas inrättade i huvudsak disponeras.

Ändrade bestämmelser: 34 kap. 1 och 2 §§, 37 kap. 19 § och 57 kap. 5 § i kyrkoordningen.

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna:

<i>Tillstyrker eller saknar invändningar</i>	<i>Enig i sak – smärre ändringsförslag</i>	<i>Har invändningar</i>	<i>Avstyrker</i>
85%	5%	0%	10%

En mycket stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker promemorians förslag.

Tio stift uttrycker sig positivt om förslaget eller har inga invändningar i sak. *Göteborgs stift* tillstyrker förslaget, *Luleå stift*, *Stockholms stift* och *Visby stift* formulerar inga invändningar, utan tillstyrker promemorians förslag generellt. *Växjö stift* framhåller värdet i att kyrkomusikertjänsterna fördelas av stiftsstyrelsen, så att församlingarna får en bemanning på kyrkomusiksidan som gör att församlingarnas grundläggande uppgift blir möjlig att genomföra på ett fullgott sätt. *Strängnäs stift* ser det som positivt om dagens svaga reglering av kyrkomusiker utökas till att omfatta fler än en kyrkomusiker per församling eller pastorat, så att risken minskar att utbildade musiker anställs men förordar ändå en fortsatt utredning. Dock anser man även, i likhet med *Linköpings stift*, att domkapitlet genom församlingsinstruktionsarbetet är bättre lämpat än stiftsstyrelsen att handha minimiregleringen. *Karlstads stift* tillstyrker förslaget, men föreslår som en konsekvens av det egna förslaget om endast en befattningsbenämning att formuleringen i kyrkoordningen ska ändras till ”kyrkomusiker” och att minimiregleringen ska kompletteras med angivande av examensnivå. *Härnösands stift* och *Lunds stift* tillstyrker förslaget men föreslår att formuleringarna kompletteras med angivande av tjänstgöringsgrad uttryckt i procent av heltid, så att man ser till det totala tjänsteutrymmet i stället. *Lunds stift* och *Linköpings stift* efterfrågar riktlinjer från Svenska kyrkans nationella nivå om vilka parametrar som ska styra kyrkomusikerorganisationens storlek och behörighetsnivå, exempelvis folkmängd och antal kyrkotillhöriga. Regionala skillnader bör undvikas, menar *Linköpings stift*. *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation* anför att det finns en diskrepans i kyrkoordningen mellan å ena sidan 34 kap. som talar om antalet befattningar och å andra sidan 37 kap. som talar om tjänstgöringsgrad, vilket även gäller befattningarna som präst. I övrigt uttrycker man inga invändningar mot förslaget.

Skellefteå S:t Olovs församling skriver att det är självklart med krav på fler än en behörig organist/kantor vid församlingssammanslagningar. *Högalids församling* och *Lidingö församling* tillstyrker att stiftsstyrelse och domkapitel kan besluta om lägsta antalet kyrkomusiker och deras utbildningsnivå. De två församlingarna efterfrågar dock kriterier utifrån vilka stiftsstyrelsen kommer fram till vilken miniminivå som ska gälla för varje församling och *Högalids församling* påtalar att hänsyn också behöver tas till vistelsebegreppet. *Förlösa-Kläckeberga församling* menar att domkapitlet genom handläggningen av församlingsinstruktioner får god kunskap om lokala behov och förutsättningar och därför är bättre lämpat än stiftsstyrelsen att besluta om det för en församling ska finnas ett högre minimiantal behöriga kyrkomusiker. På liknande sätt resonerar *Skellefteå S:t Olovs församling*, *Västerås domkyrkoförsamling* och *Domkyrkoorganisternas förening*.

Inga utbildningsinstitutioner har invänt mot förslaget. *Hjo folkhögskola* anser att det är viktigt att stiftsstyrelsen ges möjlighet att höja minimiantalet för musiker vid församlingssammanslagningar.

Några stift avstyrker förslaget. *Västerås stift* menar att dagens reglering om en kyrkomusiker (organist eller kantor) för varje församling är tillräcklig. Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Skara stift* menar att förslaget skulle ingripa för mycket i kyrkorådets kompetens och uppdrag. Stiftens främjandeuppdrag på områden bör räckas – även om det kan behöva förstärkas. Stiftet menar vidare att det inte heller bör vara en uppgift för domkapitlet att via församlingsinstruktionen bestämma utbildningsnivån för församlingens musiker och föreslår att den gällande bestämmelsen i stället ska ändras så att det stadgas att ett pastorat eller en församling som inte ingår i pastorat alltid ska ha minst en organist och sedan de kyrkomusikertjänster som pastoratet ser behov av, en ändring som enligt stiftet skulle innebära en skärpning av det nuvarande regelverket.

Uppsala stift anser att det räcker att varje församling åtminstone har tillgång till en kyrkoherde och en kyrkomusiker och hänvisar till subsidiaritetsprincipen.

Bland de församlingar och pastorat som yttrat sig avstyrker endast *Snöstorps församling* förslaget i denna del. Församlingen menar att varje församling bör besluta om antalet tjänster, inte stiftsstyrelsen. Dock anser församlingen att grundregeln bör vara att varje pastorat ska ha en organist, men att domkapitlet ska kunna medge undantag från grundregeln. Då *Karlstads pastorat* anser att det endast ska finnas en befattningsbenämning, menar man att minimiregleringen endast ska omfatta antal kyrkomusikertjänster samt vilken examensnivå som krävs för respektive tjänst.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Inom Svenska kyrkan finns en subsidiaritetsprincip, som i första hand kommer till uttryck genom bestämmelsen i 6 § lagen om Svenska kyrkan och 10 kap. 1 § andra stycket i kyrkoordningen, där det anges att kyrkomötet inte får besluta i sådana enskilda frågor som det är en församlings eller ett stifts uppgift att besluta i. Syftet med bestämmelsen är att trygga den lokala och regionala självstyrelsen och ur bestämmelsen följer indirekt att beslut inte ska fattas på en högre nivå än nödvändigt, d.v.s. en subsidiaritetsprincip (prop. 1997/98:116 s. 58). Till följd av att Svenska kyrkan inte är ett kongregationalistiskt trossamfund och utifrån kyrkans episkopala struktur finns vidare i kyrkoordningen bestämmelser som medför inskränkningar i de kyrkliga arbetsgivarnas självbestämmande. För den lokala nivån gäller det främst befattningar som innehas av dem som utövar ett uppdrag inom kyrkans vinningstjänster. Det finns också viss specialreglering avseende kyrko-

musikertjänster (CsSkr 1999:3 s. 2–45). De befattningstyper som särskilt nämns i kyrkoordningen är sådana beträffande vilka det antingen finns vissa närmare bestämmelser i kyrkoordningen eller där det kan hänvisas till allmänt reglerade utbildningskrav. Den nuvarande regleringen i 34 kap. 1 § i kyrkoordningen avseende kyrkomusikerbefattningar, som redovisats närmare i avsnitt 4.2.2, anger att det för varje församling ska finnas anställd *minst en kyrkomusiker som ska vara organist eller kantor*. Kyrkomusiker är genom denna bestämmelse den enda befattningen utöver prästerna, för vilka det finnas föreskrivet en minimireglering av antalet befattningar som ska finnas för en församling. För befattningar som diakon, som också är en kyrkoordningsreglerad befattning för en församling, finns inte någon föreskriven minimireglering. Frågan om att införa en minimireglering av diakonbefattningar har emellertid prövats av kyrkomötet vid ett antal tillfällen sedan kyrkoordningens tillkomst. Tillsyns- och uppdragsutskottet berörde senast frågan i sitt betänkande TU 2014:2 (se avsnitt 4.2.3), där utskottet avstyrkte införandet av en sådan reglering. I betänkandet konstaterades att det i första hand är församlingen, eller pastoratet, som ska bestämma om och hur många diakonbefattningar som ska finnas för en församling och att det avseende prästbefattningar finns en minimireglering som hör samman med befattningens roll för gudstjänstfirandet i församlingen, men att något sådant inte finns avseende diakoner.

Kyrkostyrelsen anser att detta också har relevans på frågan om kyrkomusiker. På samma sätt som prästen har kyrkomusikern en särskild, kyrkoordningsreglerad roll i gudstjänstlivet i församlingen. Det finns därför, enligt kyrkostyrelsen, goda skäl för att genom bestämmelser i kyrkoordningen ha en motsvarande minimireglering av antalet kyrkomusiker som ska finnas för en församling. Det kan vidare konstateras att kyrkomötet redan i dag genom nuvarande reglering i kyrkoordningen har bedömt att detta är en fråga som hör hemma i det gemensamma regelverket och inte en fråga för den lokala självstyrelsen, som på det sätt som några remissinstanser anför.

Den samlade bild som tecknas i promemorian och av en mycket stor majoritet av remissinstanserna är dock att kyrkoordningens nuvarande minimireglering av kyrkomusikerbefattningarna inte är tillräcklig. Bestämmelserna hindrar inte att församlingen, eller pastoratet, beslutar att inrätta fler än de kyrkoordningsreglerade musikerbefattningarna. Så sker redan i dag då församlingar exempelvis anställer musiklärare för ledning av barnkör eller gospelkör. När församlingar väljer att söka musikalisk kompetens utanför kyrkomusikerkåren kan det vara ett medvetet strategiskt val eller ha sin grund i bristen på kyrkomusiker, men det kan också bero på bristande kunskap om utbildade kyrkomusikers pedagogiska kompetens och musikaliska bredd. Ett karaktärsämne i kyrkomusikerutbildningarna är liturgiskt orgelspel, kort förklarar färdigheten att leda församlingssången med orgelspel. När man väljer bort utbildade kyrkomusiker och den specialistkunskap de besitter, finns enligt kyrkostyrelsen en risk för att den kyrkomusikaliska kvaliteten äventyras. Det kan därför, enligt kyrkostyrelsen, finnas skäl att något skärpa nuvarande reglering.

Förslaget i promemorian innebär att stiftet ska kunna besluta om ett högre minimiantal kyrkomusiker för en församling. Detta tillstyrks eller lämnas utan erinran av 90 procent av remissinstanserna. Redan det faktum att nuvarande bestämmelse föreskriver endast *en* behörig kyrkomusiker för respektive församling är enligt kyrkostyrelsen att betrakta som ett ganska blygsamt krav för medelstora och större församlingar. I dessa är gudstjänstliv och musikverksamhet inte sällan omfattande. Förberedelser inför kyrkliga handlingar kräver alltmer, det efterfrågas musikalisk kompetens i konfirmandverksamheten och det behövs utrymme för undervisning av barn och unga, som också har till syfte att säkra återväxten av kyrkomusiker. De församlingssammanslagningar som genomförts på senare år har

bland annat syftat till att göra administrativa och ekonomiska samordningsvinster, medan målbilden varit att församlingsverksamhetens omfattning skulle kunna förbli mer eller mindre oförändrad. Det är rimligt att också kyrkomusikerbemanningen i sådana fall förbli förhållandevis oförändrad.

För att värna och bibehålla en hög kyrkomusikalisk nivå i Svenska kyrkan finns anledning att säkerställa att kyrkoordningens bestämmelser ger de verktyg som behövs för att åstadkomma detta. Detta kan enligt kyrkostyrelsens mening ske bl.a. genom att det finns en *möjlighet* för stiftet att öka det minimikrav på behöriga kyrkomusiker som ska gälla för en församling. En ändring i kyrkoordningen bör därför göras som innebär att stiftet får besluta hur många kyrkomusiker som, utöver den obligatoriska behöriga kyrkomusikern, ska finnas för varje enskild församling på motsvarande sätt som gäller regleringen för präst. En sådan bestämmelse skapar förutsättningar för stiftet att bestämma vad som i det enskilda fallet är ett lämpligt minimikrav på kyrkomusikerorganisationen för respektive församling.

Det förslag som lämnats i promemorian är att det är stiftsstyrelsen som ska besluta om antalet befattningar för respektive församling, medan domkapitlet ska ange vilken nivå befattningen ska ha. I promemorian har också, som en följd av förslaget om minimireglering, föreslagits konsekvensändringar i bl.a. 37 kap.

Flera remissinstanser har framfört synpunkter om att domkapitlet i stället för stiftsstyrelsen bör besluta om antalet befattningar som kyrkomusiker enligt 34 kap. 1 §. När det gäller frågan om uppgiftsfördelning mellan stiftsstyrelsen och domkapitlet kan kyrkostyrelsen konstatera att det är stiftsstyrelsen som enligt bestämmelserna i kyrkoordningen bär ansvar för indelnings- och strukturfrågor och att det därför är naturligt att det är stiftsstyrelsen som ska fastställa omfattningen av den minimiorganisation som ska finnas för respektive församling. Vidare har *flera remissinstanser*, däribland *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation*, framfört synpunkter på relationen mellan och tillämpningen av bestämmelserna i 34 och 37 kap. Kyrkostyrelsen noterar att såväl bestämmelserna i 34 kap. 1 § som i 37 kap. 19 § avser att reglera omfattningen av de befattningar som ska finnas för en församling. Kyrkostyrelsen kan vidare konstatera att den i promemorian föreslagna regleringen är utformad så att den motsvarar den minimireglering som redan gäller avseende prästbefattningar. Kyrkostyrelsen har inte funnit det lämpligt att enbart för kyrkomusikerna konstruera en särlösning i detta avseende, då den föreslagna regleringen grundar sig på samma motiv som den gällande ordningen. Kyrkostyrelsen anser det tvärtom vara önskvärt att bygga på en befintlig och välkänd konstruktion som det redan finns rutiner för, hos såväl stiftet som den anställande församlingen.

Kyrkostyrelsen anser sammantaget att den nu föreslagna minimiregleringen av kyrkomusikerbefattningarna bör inordnas i kyrkoordningens befintliga konstruktion. Det innebär att det är stiftsstyrelsen som beslutar om antalet befattningar för respektive församling och domkapitlet som bestämmer vilken behörighetsnivå som ska gälla för anställning på respektive befattning. Detta medför även behov av följdändringar i 37 kap. 19 § och 57 kap. 5 §.

När det i dessa bestämmelser anges att stiftsstyrelsen ska fastställa hur stor "kyrkomusikerorganisationen" minst ska vara, avses befattning som kyrkomusiker (försteorganist, organist eller kantor). I detta inkluderas således inte sådana befattningar som inrättats lokalt. För det fall stiftsstyrelsen anser att det är tillräckligt med den obligatoriska kyrkomusikerbefattningen kan stiftsstyrelsen avstå från att ange något antal eller konstatera att bemanningen är tillfredsställande genom kyrkoordningens obligatorium.

Några remissinstanser har också efterfrågat ett klagörande av kriterier utifrån vilka stiftet ska bedöma dels minimiantalet kyrkomusiker för en församling, dels

examensnivå för respektive befattning som inrättas. Det är kyrkostyrelsens mening att detta måste vara en fråga för stiftet att avgöra i det enskilda fallet. Ett sätt att kan vara att, som tidigare var fallet enligt praxis i en del stift, lägga invånarantalet eller antalet tillhöriga till grund för huruvida kyrkomusikern ska vara organist eller kantor. Vid 5 000 invånare eller fler skulle det enligt nämnda praxis finnas en organist. Det kan samtidigt finnas andra faktorer som bör beaktas. En faktor kan vara församlingens geografiska läge. Hänsyn till vistelsebegreppet skulle kunna påverka storleken av kyrkomusikerbemanningen – populära vigselkyrkor ligger inte alltid i folkrika församlingar. I en del kyrkor finns historiskt intressanta instrument, en del församlingar har under längre tid haft en särskilt rik musikverksamhet, i några församlingar ger den etniska mångfalden särskilda förutsättningar. En ytterligare parameter att ta hänsyn till skulle kunna vara antalet präster i den aktuella församlingen. De kriterier som utarbetas bör vara flexibla och kunna främja de lokala förutsättningarna i den enskilda församlingen samtidigt som de skapar förutsättningar för en enhetlig tillämpning. Det är kyrkostyrelsens mening att det finns goda förutsättningar för stiftet att tillsammans utbyta erfarenheter som kan bidra till utarbetandet av sådana kriterier. I detta kan kyrkostyrelsen bidra med stöd och möjliggöra mötesplatser där frågorna kan diskuteras.

Kyrkostyrelsen vill avslutningsvis påminna om att de förslag som föreligger i denna skrivelse syftar till att säkra och stärka kyrkomusikens plats i Svenska kyrkan men att det för den skull inte föreligger något hinder för den församling eller det pastorat som så önskar att ytterligare förstärka den musikaliska kompetensen. Utöver det av kyrkoordningen och i förekommande fall stiftet stipulerade minimiantalet kyrkomusiker kan församlingen dels anställa fler kyrkomusiker, dels till särskilda uppgifter anställa musiker eller musiklärare med annan utbildningsbakgrund. Det senare kan exempelvis handla om att komplettera församlingens musikerkollegium med rytmikpedagoger eller gospelkörledare.

5.4 Behörighetsprövning

Kyrkostyrelsens förslag: Domkapitlet återfår uppgiften att behörighetspröva de sökande vid anställning på befattningar som kyrkomusiker (försteorganist, organist eller kantor). Domkapitlet ges också möjlighet att i vissa fall förklara en sökande behörig trots att han eller hon inte uppfyller det behörighetskrav som gäller för anställning på den aktuella befattningen.

Nya bestämmelser: 34 kap. 15 b och c samt 17 §§ i kyrkoordningen

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna:

<i>Tillstyrker eller saknar invändningar</i>	<i>Enig i sak – smärre ändringsförslag</i>	<i>Har invändningar</i>	<i>Avstyrker</i>
67,5%	12,5%	2,5%	17,5%

En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget om att återföra behörighetsprövningen till domkapitlet. Åtta stift tillstyrker eller saknar invändningar mot förslaget i sak. Bland de sexton församlingar eller pastorat som yttrat sig är det fjorton stycken som tillstyrker eller saknar invändningar mot förslaget. De flesta organisationer som yttrat sig tillstyrker förslaget.

I remissvaren från de åtta stift som tillstyrker behörighetsprovningens återförande till domkapitlen eller inte invänder mot förslaget i sak finns framför allt argument om att man bedömer att förslaget genom krav på utbildning kan främja kyrkomusikens kvalitet och kyrkomusikernas status. *Lunds stift* understryker betydelsen av att behörighetskraven är tydliga och att de efterlevs för att studerande vid landets musikhögskolor ska få signaler om att det även framöver kommer att efterfrågas välutbildade kyrkomusiker. Man vittnar om att musiker utan tillräcklig utbildning tillsvidareanställs i dag och att Lunds stifts musiksakkunnige endast i ett begränsat antal fall konsulterats för att bedöma om en viss examen kan anses utgöra en "motsvarande examen". I *Stockholms stift* svarar domkapitlet att man välkomnar ansatsen att värna kyrkomusikernas kompetens och kvalitet.

Också *Göteborgs stift*, *Härnösands stift*, *Linköpings stift*, *Luleå stift*, *Strängnäs stift* och *Visby stift* tillstyrker förslaget. *Linköpings stift* och *Strängnäs stift* menar att det är bra att domkapitlet får behörighetspröva. Dock anser man att domkapitlet inte ska yttra sig om de sökandes lämplighet. *Linköpings stift* påtalar att musiksakkunnig bör yttra sig vid dispens från behörighetskrav. *Strängnäs stift* föreslår ett system med bestående behörighetsförklaringar (jfr legitimationsyrkena) giltiga i alla stift, så att ny bedömning av samma musiker endast skulle ske om förutsättningarna ändrats, t ex genom vidareutbildning. Stiftet föreslår vidare att domkapitlet bör kunna ge dispens i enskilda fall. *Domkapitlet i Strängnäs stift* ställer sig slutligen tvekan till om sex månaders vikariat som gräns för behörighetsförklaring är förenligt med ledtiderna vid rekrytering av ordinarie tjänsteinnehavare och menar att tidsgränsen bör förlängas. *Strängnäs stift* förordar fortsatt beredning av frågorna i enlighet med vad stiftet anfört.

Härnösands stift och *Luleå stift* delar erfarenheten att det kan vara mycket svårt för församlingar och pastorat i glesbygd att hitta kyrkomusiker med rätt utbildning. *Luleå stift* pekar på att det redan i dag finns behov av flexibilitet för att lösa vakanser och föreslår att det ges generösare tolkningsutrymme i den föreslagna 34 kap. 15 b §, så att domkapitlet kan förklara någon behörig inte bara när en sökande har jämställbar utbildning och erfarenhet utan också när särskilda skäl föreligger.

Göteborgs stift, som tillstyrker förslaget, uppmärksammar att behörighetsprovningen kommer att leda till en betydligt ökad arbetsbörda för domkapitlet och dess musiksakkunniga, som enligt stiftet självklart ska anlitas för behörighetsprovningar.

Uppsala domkyrkoförsamling välkomnar att domkapitlen återfår rollen att behörighetspröva sökande till kyrkomusikertjänster och menar att det vid all behörighetsprovning av kyrkomusiker bör vara domkyrkoorganisten som är föredragande, då denne genom att vara försteorganist har rätt kompetens. Även *Skellefteå S:t Olovs församling* välkomnar förslaget och menar att även om församlingarnas egen behörighetsprovning fungerat bra på många håll finns också många exempel på motsatsen, där rekryteringar skett med andra utgångspunkter än de behörighetskrav som finns. *Rimbo pastorat*, som också tillstyrker förslaget, menar att en återgång till en viss centralisering vid tillsättning av tjänster troligen kommer att gynna kyrkomusikens status i Svenska kyrkan, eftersom det visat sig att många församlingar har anställt sina kyrkomusiker på helt andra grunder. Också *Götene pastorat* tillstyrker förslaget och menar att en behörighetsprovning av domkapitlet stärker både status och kvalitet. *Högalids församling* ser det som en stor fördel för kyrkomusikens framtida kvalitet att en kompetent instans avgör vem som är behörig, varför behörighetsprovningens återförande till domkapitlet välkomnas. Församlingen ser gärna att provningen görs av mer än en person (domkyrkoorganist, stiftsmusiker) och menar att fler kompetenser bör vara med, t ex en sakkunnig för att

tolka olika slag av utbildningsbevis. Behörighetsprövningen, anför församlingen vidare, behöver vara smidig och effektiv för att undvika vakanser i samband med tjänstetillsättningar. Slutligen menar församlingen att det vid tillsättning av domkyrkoorganist bör anlitas utländsk sakkunnig. Också *Lidingö församling* välkomnar att behörighetsprövningen återförs till domkapitlen och att domkapitlet ges möjlighet att ge dispens i vissa fall, men menar att det behöver förtydligas vem som ska handlägga dessa ärenden. Församlingen menar att det inte måste vara domkyrkoorganisten eller stiftsmusikern, utan att det viktigaste är att en sakkunnig person eller grupp representerar kyrkomusikerykets alla olika kompetenser. De menar också att en snabb handläggning krävs när sökande till kortare vikariat också ska behörighetsprövas.

Västerås domkyrkoförsamling tillstyrker förslaget och menar att en utredning bör ske för att utreda vem som är domkapitlets musiksakkunnige. Nu varierar det i stiftet mellan domkyrkoorganist och stiftets musikkonsulent. Uppgiften att behörighetspröva bör vara likvärdig för alla stift och bör därför enligt församlingen återföras till domkyrkoorganisten, som tillsammans med övriga domkyrkoorganister kan fungera som en nationell resurs och arbeta över stiftsgränserna vid stor arbetsbelastning eller svårare bedömningsfrågor. Genom detta, menar församlingen, säkras också att bedömningen görs av musiker med högsta befattningsnivå.

Jönköpings pastorat föreslår att en liten arbetsgrupp ska kunna sköta förfarandet att behörighetspröva på delegation (t ex domkyrkoorganist, musikkonsulent och övrig insatt) så att behörighetsprövningen inte ska bromsa upp anställningsförfarandet. Pastoratet poängterar att behörighetsvalidering behövs och att ett sätt att korta handläggningstiden vid anställningsförfarandet vore om alla nu verksamma musiker fick sina examina och erfarenheter validerade av en nationell expertgrupp.

Malmö pastorat befarar att behörighetsprövningen i många fall tyvärr faller i brist på behöriga kyrkomusiker.

Kyrkomusikernas riksförbund tillstyrker promemorians förslag i dess helhet och framhäver särskilt betydelsen av behörighetsprövningens återförande till domkapitlet. Förbundet föreslår dock att domkapitlet vid behörighetsprövningen bör inhämta ett yttrande från särskilt musiksakkunnig, varför man menar att 15 a § ska kompletteras med en anvisning av följande slag: "Domkapitlets yttrande inhämtas från av domkapitlet utsedd särskilt musiksakkunnig." *Domkyrkoorganisternas förening* anser att det är bra att behörighetsprövningen återförs till domkapitlet och att denna bör utföras av domkyrkoorganisten. Föreningen poängterar möjligheten att Domkyrkoorganisternas förening kan fungera som en nationell resurs där domkyrkoorganisterna kan arbeta över stiftsgränserna vid hög arbetsbelastning eller svårare bedömningsfrågor.

Sju av de nio institutioner som utbildar kyrkomusiker i landet, fyra folkhögskolor och tre musikhögskolor, har inkommit med svar på promemorian. Samtliga är positiva till denna del av förslaget. *Geijerskolan i Ransäter* betonar med enfaset vikt av att behörighetsprövningen vid tjänstetillsättningar återförs till domkapitlet, då man menar att de lokala pastoraten dels inte har tillräcklig kompetens för att tolka de olika slag av betygshandlingar som ger kyrkomusikerbehörighet, dels ofta saknar vilja att följa kyrkoordningens behörighetsbestämmelser, dels inte sällan föredrar obehöriga sökande på grundval av andra skäl än deras eventuella kyrkomusikaliska kompetens. Geijerskolan påpekar vidare, baserat på den insyn skolan på senare år haft i 100–150 tillsättningar av kyrkomusiker, svårigheten för en församlings personal att ha tillräcklig kunskap om den flora av svenska och utländska betygsdokument som kan ge behörighet. Geijerskolan menar att kyrkoordningens formulering "motsvarande examen" varit svårtolkad för församlingarna

och pastoraten, så att i vissa fall valfri musikalisk högskoleutbildning – även om den inte ens omfattar klaverspel – av församlingens personal har förmodats ge tillräcklig kompetens, eller också att färdigheter i pianospel har ansetts räcka, medan man bortsett från att det krävs utbildning i körledning, orgelspel, liturgik med mera för att kunna fungera i alla de uppgifter en kyrkomusiker förväntas utföra. Personliga egenskaper utan koppling till musikaliskt yrkeskunnande värderas högre än formell kompetens. I ett flertal fall menar Geijerskolan att de noterat att en obehörig sökande anställts trots att det funnits behöriga sökande och man menar att den anställande församlingen – förutom att äventyra den egna verksamhetens kvalitet – ger signalen att utbildning är obehövlig om man ska vara kyrkomusiker. De senaste tio åren har ett tiotal personer som fått anställning på kyrkomusikertjänster utan att ens ha påbörjat kantorsutbildning kommit till Geijerskolans kantorsutbildning och p.g.a. sina låga ingångsnivåer i flera fall behövt ett eller två års förlängd studietid för att klara alla examensprov. Geijerskolan beskriver slutligen en negativ spiral då minskade krav på att det anställs behöriga kyrkomusiker på sikt också minskar intresset för professionen. Också *Hjo folkhögskola* och *Mellansels folkhögskola* framhåller förslaget om att domkapitlet ska behörighetspröva sökande till kyrkomusikertjänst som det allra viktigaste av alla förslagen i promemorian. *Hjo folkhögskola* anför att skolan efter det att domkapitlet fråntogs uppgiften att behörighetspröva kyrkomusiker tagit emot många elever som redan haft fast anställning som kyrkomusiker. Flera av dessa har enligt folkhögskolan haft så låg nivå, både musikaliskt och pastoralteologiskt, att eleverna i normalfallet inte skulle ha tagits in på utbildningen. *Mellansels folkhögskola* menar att avsaknaden av verktyg för att upprätthålla en rimlig behörighetsprövning under en lång rad år lett till att det i Härnösands stift och Luleå stift finns väldigt många tillsvidareanställda obehöriga kyrkomusiker. Skolan anför vidare att när kyrkomusikerbristen är så stor att redan ett antagningsbesked till kantorsutbildning räcker som handling för att få en kantorstjänst så är det illa. Detta resulterar i, enligt folkhögskolan, att församlingen får en svag musiker och folkhögskolan får en studerande med svag motivation att lägga tid och engagemang på sin utbildning. Utöver de skäl för behörighetsprövningens återförande till domkapitlet som anförts i förslaget menar *Lunds universitet* att den kan vara ett pedagogiskt verktyg för att snabbt öka kunskapen om de nya utbildnings- och befattningsbenämningarna för församlingarna.

Uppsala stift, *Karlstads stift*, *Skara stift* och *Växjö stift* avstyrker förslaget. *Västerås stift* menar att det är ett mycket tveksamt förslag. Med hänvisning till subsidiaritetsprincipen menar *Uppsala stift* att församlingarna är bäst lämpade att bedöma sina behov av kyrkomusiker och vilken kandidat som är bäst lämpad. Stiftet har därför föreslagit att bestämmelserna i kyrkoordningen i huvudsak ska vara oförändrade och att Svenska kyrkan i stället bör införa en organist- respektive kantorslegitimation med inspiration från lärarlegitimationen i det allmänna som kyrkostyrelsen får utfärda närmare bestämmelser om. Stiftet anför vidare att Svenska kyrkan kan överväga inskränkningar i tjänsteutövandet för obehöriga musiker på samma sätt som för obehöriga lärare som inte självständigt får ansvara för betygsättning samt noterar att nuvarande reglering inte innehåller något förbud för församlingar att anställa i strid med 34 kap 15 §. *Biskopen i Uppsala stift* har dock, på uppdrag av stiftsstyrelsen, i ett kompletterande yttrande fört in synpunkter lämnade av domkyrkoorganisten i stiftet där det anförts att behörighetsförklaringen behöver föras till domkapitlet och att stiftsstyrelsen anser att frågan oavsett ordning behöver utredas ytterligare.

Skara stift framhåller att det är av största vikt att pastoraten anställer behöriga kantorer och organister, men menar att kyrkomusiker inte ska behörighetsprövas av domkapitlen då de inte är en del av vigningstjänsten. Även *Karlstads stift* och *Växjö stift* menar att endast präster och diakoner ska behörighetsprövas av stiftet. *Växjö stift* anför att stiftets tillsynsmotiv inte är lika starkt när det gäller kyrkomusikertjänster som för vigningstjänsterna. *Västerås stift* befarar att behörighetsprövning vid domkapitlen kan leda till mycket omständliga rekryteringsprocesser, till besvär för församlingarna. Stiftet menar också att det bör utredas vidare vilken kompetens som erfordras för att domkapitlen ska kunna göra "rättssäkra" bedömningar samt hur stora kostnaderna kan bli för stiftet. Flera av de remissinstanser som är emot eller tveksamma till att behörighetsprövningen ska utföras av domkapitlet, däribland *Uppsala stift*, *Växjö stift* och *Snöstorps församling*, framhåller möjligheten för den anställande församlingen eller pastoratet att frivilligt söka konsultativt stöd från stiftets musiksakkunnige, musikkonsulenten och/eller domkyrkoorganisten. *Växjö stift* menar att Svenska kyrkans utbildningsinstitut skulle kunna konsulteras för att validera examina när osäkerhet råder.

Karlstads pastorat anser att domkapitlet inte ska behörighetsförklara sökande till tjänster utanför vigningstjänsten. Skulle så ske, menar församlingen, borde också församlingspedagoger undergå domkapitlets behörighetsprövning. *Snöstorps församling* menar att arbetsgivaren måste anses ha kompetensen att avgöra om de sökande är behöriga och tror att det finns risk för onödig förlängning och byråkratisering av tillsättningsförfarandet om domkapitlet ska ombesörja behörighetsprövningen.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation avstyrker förslaget och ifrågasätter att det finns en problematik med att bedöma vad som är en motsvarande examen till organist och kantor och att församlingarna inte anlitar den sakkunskap som behövs för att göra denna bedömning. Problematiken ligger i stället, menar organisationen, i att församlingarna och pastoraten inte gör någon formell behörighetsprövning som dokumenteras, vilket styrks av att arbetsgivarorganisationen endast känner till ett fall av överklagande med stöd av kollektivavtalets regler. Vidare noteras att det påstådda problemet inte heller synes ha gett avtryck i visitationsprotokoll. Arbetsgivarorganisationen påpekar att de praktiska konsekvenserna och de resurstillskott som skulle fordras för stiftets handläggning inte har belysts i utredningen, varför kyrkostyrelsen inte bör föreslå kyrkomötet denna ändring. Om förslaget ändå skulle genomföras anser arbetsgivarorganisationen att domkapitlet ska kunna delegera behörighetsprövningen för kyrkomusiker, för att undvika utdragna och administrativa omständliga rekryteringsprocesser. Man påpekar också att det i kollektivavtalet redan finns inslag där parterna tagit särskilt ansvar för kyrkomusikens kvalitet, exempelvis genom tolv månaders provanställning av den som inte tidigare varit tillsvidareanställd samt undantag från huvudregeln i lagen om anställningsskydd. Arbetsgivarorganisationen påpekar att förslagen också medför behov av ändringar i kollektivavtalet.

Också *Geijerskolan i Ransäter*, som tillstyrkt förslaget, anser att det kan räcka med ett formaliabeslut från domkapitlet som bekräftar en bedömning som gjorts av en sakkunnig.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Allmänna utgångspunkter

Kyrkostyrelsen konstaterar inledningsvis att det enligt gällande bestämmelser ska ske en behörighetsprövning vid anställning av kyrkomusiker på en kyrkoordningss-

reglerad befattning som organist eller kantor. Behörighetsprövningen utförs av den anställande enheten, d.v.s. kyrkorådet i respektive församling eller pastorat, vilket innebär en skillnad mot vad som gällde före kyrkoordningens tillkomst då domkapitlet behörighetsprövade kyrkomusikerna. När domkapitlets behörighetsprövning avskaffades i samband med kyrkoordningens införande uttalade Centralstyrelsen (CsSkr 1999:3 s. 2–242 f., se även redogörelsen under avsnitt 4.2.1) att det inte fanns anledning att räkna med att det i regel skulle vålla några problem för de lokala enheterna att pröva behörigheten hos de sökande. Styrelsen förutsatte vidare att enheterna vid bedömning av vad som kan uppfylla kyrkoordningens krav på ”motsvarande utbildning” till organist- eller kantorexamen skulle anlita den sakkunskap som behövs. Centralstyrelsen anförde också att det genom att det ska finnas minst en behörig kyrkomusiker för en församling så värnar konstruktionen i kyrkoordningen en bibehållen hög nivå på den kyrkomusikaliska verksamheten.

I remissvaren från 2013 års utredningsarbete tecknas en bild att avskaffandet av domkapitlets behörighetsprövning vid anställning av kantor och organist har fått helt andra konsekvenser än vad Centralstyrelsen förutsatte. Inte sällan har obehöriga anställts på befattningar som kyrkomusiker där kyrkoordningen uppställer krav på behörighet. I den nu remitterade promemorian anges bl.a. att det är rekvisitet ”motsvarande examen” som har vållat problem, vilket också påtalats i 2013 års remissvar. Den erfarenhet som återges av remissinstanserna är att församlingarna inte alltid anlitar den sakkunskap som behövs för att göra behörighetsprövningen, utan att beslut om anställning ibland fattas på andra grunder än de som anges i kyrkoordningen. *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation* ifrågasätter detta och menar att problemet i stället ligger i att de anställande enheterna inte gör någon formell behörighetsprövning som dokumenteras, vilket styrks bl.a. av att endast ett fall av behörighetsprövning har överklagats till domkapitlet med stöd av bestämmelserna i kollektivavtalet. Ett antal andra remissinstanser ger dock uttryck för en annan bild. Bland dessa finns t.ex. *Lunds stift*, *Mellansels folkhögskola*, *Geijerskolan i Ransäter* och *Skellefteå Sankt Olovs församling* som ger uttryck för att obehöriga musiker har anställts på befattningar där kyrkoordningen ställer krav på behörighet. Även *Växjö stift*, som visserligen motsätter sig återföring av behörighetsprövning till domkapitlet, pekar på att obehöriga musiker anställs. Endast *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation* har ifrågasatt problembeskrivningen i promemorian om att det förekommer att obehöriga kyrkomusiker anställs på befattningar där det krävs viss behörighet. Mot denna bakgrund saknar kyrkostyrelsen anledning att anta något annat än att det finns ett problem med att församlingar och pastorat i sin behörighetsprövning ibland väljer att anställa musiker som saknar behörighet på befattningar där kyrkoordningen ställer krav på en viss behörighet. *Geijerskolan i Ransäter* lyfter vidare fram – så görs också i promemorian – att rekvisitet ”motsvarande examen” är en del av upphovet till den problembild som tecknas. Kyrkostyrelsen har inte heller skäl att ifrågasätta detta och delar slutsatsen att om detta tillåts fortgå eller ske i större omfattning, så riskerar det att utarma nivån på den kyrkomusikaliska kompetensen i stort och därigenom den kyrkomusikaliska verksamheten. Kyrkostyrelsen delar också den slutsats som förs fram i promemorian att den bild som tecknas ger uttryck för att den som inte är insatt i kyrkomusikernas utbildningsvägar exempelvis felaktigt kan tolka formuleringen ”motsvarande examen” som ”examen med musikalisk inriktning med jämförbar tidsomfattning”, medan rekvisitet ursprungligen var avsett att träffa utländska kyrkomusikerexamina och äldre svenska kyrkomusikerexamina med andra benämningar än de som gällde vid relationsändringen.

Förändringar i utbildningssystemet har genom åren gett upphov till en lång rad examensbenämningar och för den oinvidige är det inte alldeles enkelt att göra en

korrekt prövning. Kyrkomusikutredningen från år 2003 *Kyrkan mitt i musiklivet* (SKU 2003:3) visade på kyrkans roll som Sveriges största musikarrangör och på kyrkomusikernas roll som kulturella nav i de lokala sammanhang de verkar i. Om kyrkomusikern ska kunna verka för att det kyrkomusikaliska kulturarvet förvaltas på ett gott sätt på lokal och regional nivå krävs en gedigen utbildningsgrund att stå på. Också detta talar enligt kyrkostyrelsen för vikten av att tillsätta utbildade, behöriga kyrkomusiker. Utbildningsinstitutioner, stiftsrekryterare och många fler vittnar om ett bekymmersamt rekryteringsläge för kyrkomusikeryrket. Söktrycket till musik- högskolornas kyrkomusikerutbildningar har sjunkit väsentligt de senaste decennierna. I promemorian framgår att unga kyrkomusikerstudenter är undrande inför framtiden. De frågar sig om de ska satsa tid och studieskulder på en kyrkomusikerutbildning och om Svenska kyrkan kommer att efterfråga utbildade kyrkomusiker i framtiden. Till dessa studenter och till möjliga framtida kyrkomusikerstudenter behövs tydliga signaler om att Svenska kyrkan också framgent kommer att efterfråga välutbildade kyrkomusiker. Att vid tjänstetillsättningar inte ställa krav på fullbordad utbildning och att ge tillsvidare tjänst och full lön utan krav på att påbörjad utbildning fullföljs, skulle enligt kyrkostyrelsens mening kunna signalera att det inte är lönt att utbilda sig eller att Svenska kyrkan endast har lågt ställda förhoppningar på församlingarnas musikliv. Detta är en utveckling som kyrkostyrelsen vill motverka. Det är vidare inte svårt att föreställa sig att en församling som i rådande kyrkomusikerbrist har svårt att hitta en behörig kyrkomusiker, kan välja frångå regelverket när det finns en sökande som bedöms kunna sköta den grundläggande musikaliska verksamheten, även om vederbörande inte uppfyller kyrkoordningens krav på formell behörighet för den aktuella befattningen. Ur ett kortsiktigt, personligt och lokalt perspektiv kan det möjligen vara en lyckosam rekrytering, men den rekryterade musikern kan få uppleva tillkortakommanden när vederbörande inte har adekvat utbildning och för den kyrkomusikaliska verksamheten i dess helhet riskerar sådana rekryteringar att urholka kvaliteten. Om Svenska kyrkan vill värna det kyrkomusikaliska kulturarvet och möjliggöra kyrkomusikens utveckling för nya tider, är det kyrkostyrelsens mening att Svenska kyrkan behöver slå vakt om värdet i en välutbildad kyrkomusikerkår. Detta kan Svenska kyrkan som helhet göra bland annat genom att tillförsäkra att bestämmelserna i kyrkoordningen är ändamålsenliga och ger tydligt uttryck för den ambitionsnivå Svenska kyrkan har.

Några remissinstanser, t.ex. *Uppsala stift*, *Strängnäs stift* och *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation* har – av lite olika skäl – anfört att kyrkostyrelsen behöver utreda frågorna ytterligare. Kyrkostyrelsen vill i detta sammanhang påminna om att kyrkostyrelsens beredning av de frågor som nu är aktuella påbörjades år 2011, vilket kyrkostyrelsen redovisat i avsnitt 3, och att det därför nu är angeläget att gå vidare med förslag till ändringar i kyrkoordningen. Flertalet remissinstanser har också understrukit vikten av att det nu vidtas åtgärder som motverkar den utveckling som pågår.

Yrkeslegitimation

Uppsala stift har, såsom det får förstås, i syfte att underlätta församlingarnas egen behörighetsprövning föreslagit införande av en organist- respektive kantorslegitimation liknande den som gäller för lärare (se även vad kyrkostyrelsen anfört i avsnitt 5.1).

När det gäller införande av en yrkeslegitimation enligt en ordning som liknar ordningen i exempelvis skollagen (2010:800) kan kyrkostyrelsen konstatera att en sådan legitimationshandlings syfte är att utvisa om den enskilda läraren, enligt

huvudregeln med utgångspunkt i en behörighetsgivande examen, är behörig att bedriva undervisning inom vissa utpekade ämnen och årskurser inom t.ex. grund- eller gymnasieskola. Yrkeslegitimationer av motsvarande slag, vilket inte ska förväxlas med ett tjänstekort (som är en identifikationshandling), är vanliga inom ett antal andra yrkeskårer, t.ex. läkare, psykologer, optiker m.fl. I vissa fall, som är fallet med exempelvis läkare och psykologer, krävs t.ex. att den behörighetsgivande examen kombinerats med en godkänd yrkespraktik för att en legitimation ska utfärdas. Dessa legitimationer utfärdas med stöd i lag och syftar bl.a. till att utvisa att den som utövar ett visst yrke står under det allmännas tillsyn. Av detta följer också att en legitimation kan återkallas. Kyrkostyrelsen anser att det redan mot denna bakgrund inte är lämpligt för Svenska kyrkan att införa en egen ordning som innebär att yrkeslegitimationer utfärdas för kyrkomusiker.

Kyrkostyrelsen kan vidare konstatera att kyrkoordningen avseende vignings-tjänsterna innehåller en ordning som i någon mån liknar den för yrkeslegitimationer – men utan att det talas om en legitimation. För att få examen och sedermera bli behörig att utöva vigningstjänsten måste vederbörande i grunden ha en fackexamen och ha genomgått en yrkespraktik. Den som blivit behörig att utöva vignings-tjänsten, kan också bli förklarad obehörig att utöva densamma.

Redan genom införandet av en egen kyrkomusikerexamen i kyrkoordningen är det möjligt för Svenska kyrkan att ange vilka krav som Svenska kyrkan anser ska gälla för att få en sådan examen, t.ex. att det för utfärdande ska finnas en viss fackutbildning, att fackutbildningen ska ha kompletterats med en pastoralteologisk utbildning och att praktik ska ha genomförts. Denna ordning innehåller flera av de underlättande momenten som är en del av en yrkeslegitimation, nämligen de kvalitetskrav som Svenska kyrkan ställer för anställning på en befattning där det finns krav på behörighet.

När det gäller tillsynsaspekten kan noteras att kyrkoordningen, till skillnad från kyrkolagen, inte innehåller bestämmelser om vem som är behörig att bedriva kyrkomusikalisk verksamhet. Inte heller står den enskilda kyrkomusikern, som är fallet med vigningstjänsten, under tillsyn av domkapitlet även om församlingens kyrkomusikaliska verksamhet gör det. Det saknas enligt kyrkostyrelsen skäl att införa en ordning som innebär att en kyrkomusikers behörighet att utöva yrket ska kunna återkallas. Införandet av en yrkeslegitimationsordning för kyrkomusiker skulle dessutom innebära avsteg från kyrkoordningens befintliga systematik i relation till andra befattningar och torde medföra nya administrativa bördor och kostnader för Svenska kyrkan i stort.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan är kyrkostyrelsen inte beredd att gå vidare med ett sådant förslag.

Behörighetsprövning av kyrkomusiker

Flera remissinstanser föreslog år 2013 att behörighetsprövningen ska ske hos domkapitlet samt efterfrågade kriterier som skulle vara vägledande i denna prövning. I den nu remitterade promemorian finns ett förslag som innebär att behörighetsprövningen ska återföras till domkapitlet. En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker i sak detta och menar sammantaget att det skulle bidra till att upprätthålla de krav på utbildning som finns och främja kyrkomusikens kvalitet och kyrkomusikernas status. Bland de remissinstanser som i sak tillstyrker att en behörighetsprövning bör ske av domkapitlet finns *samtliga utbildare, Lunds stift, Stockholms stift, Göteborgs stift, Härnösands stift, Linköpings stift, Strängnäs stift* och *Luleå stift* samt en stor majoritet av församlingarna och pastoraten. Mot att

återföra behörighetsprövningen till domkapitlet har i huvudsak två principiella skäl förts fram. *Skara stift*, *Karlstads stift*, *Växjö stift* och *Karlstads pastorat* har anfört att kyrkomusiker inte ska behörighetsprövas av domkapitlet då de inte är en del av vinningstjänsten eller, av samma skäl, att tillsynsmotivet inte är lika starkt. *Karlstads pastorat* har även anfört att i så fall borde också församlingspedagoger behörighetsprövas av domkapitlet. *Uppsala stift* har vidare, med hänvisning till subsidiaritetsprincipen, anfört att församlingarna är bäst lämpade att bedöma sina behov av kyrkomusiker och vilken kandidat som är bäst lämpad.

Som kyrkostyrelsen tidigare har redovisat (se avsnitt 4.2.1) anförde Personalutredningen att behörighetsprövningen av domkapitlet upplevdes onödigt, kostsamt och fördröjande för de anställande pastoraten. Som ett alternativ lyftes förslaget att de anställande enheterna i stället skulle behörighetspröva de sökande. Kvalitetskontroll och åtgärder när kvaliteten tilläts svikta skulle omhändertas bl.a. inom ramen för stiftens uppföljning av efterlevnaden av församlingsinstruktionen. Personalutredningen ansåg med hänsyn till en samlad bedömning och mot bakgrund av att musikern inte är vigd till ett kyrkans ämbete och således inte står under personlig tillsyn av domkapitlet att det var möjligt att avskaffa domkapitlets behörighetsprövning. Detta ska dock enligt kyrkostyrelsens mening inte tolkas som ett principiellt förbehåll att endast kyrkoordningsreglerade befattningar av vinningstjänsten kan underställas behörighetsprövning av domkapitlet, utan som ett uttryck för att det i detta fall ansågs mer lämpligt att pröva en annan ordning än den som dittills hade gällt enligt kyrkolagen. Tillsyns- och uppdragsutskottet behandlade vidare vid 2011 års kyrkomöte en motion som handlade om att återföra behörighetsprövningen till domkapitlet (TU 2011:12, se avsnitt 4.2.3). Utskottet konstaterade då att kyrkoordningens bestämmelser om kyrkomusiker är avsedda att säkra att det rekryteras kompetenta medarbetare på det kyrkomusikaliska området och att det får förutsättas att förtroendevalda och anställda inom Svenska kyrkan är lojala med den beslutade ordningen, inte minst i relation till vad som bestämts i församlingsinstruktionen. I stället för att ålägga domkapitlet ytterligare uppgifter vid tillsättning av kyrkomusiker menade utskottet att eventuella problem skulle lösas genom kyrkoordningens verktyg för tillsyn (se avsnitt 4.3), där samtalet är det viktigaste. Tillsyns- och uppdragsutskottet anförde emellertid inte, till grund för sitt avslagsförslag, att behörighetsprövningen principiellt endast kan vara förbehållen vinningstjänsterna. Behörighetsprövning av domkapitlet ska dock, enligt kyrkostyrelsen, i första hand tillämpas på de i kyrkoordningen särskilt reglerade befattningarna för en församling där det uppställs särskilda behörighetskrav. En sådan ordning kan inte tillämpas på andra, icke kyrkoordningsreglerade, befattningar, t.ex. församlingspedagoger eller andra befattningar som musiker som inrättats lokalt. Det saknas mot denna bakgrund principiella hinder att återföra behörighetsprövningen av kyrkomusiker till domkapitlet.

Syftet med behörighetsprövning av kyrkomusiker är, vilket också uttalades av Personalutredningen, att förhindra att den kyrkomusikaliska verksamheten urholkas kvalitativt och helst bidra till en höjd kvalitet. Det är naturligtvis också en kontroll av att de krav som finns för anställning på en viss befattning som regleras i kyrkoordningen är uppfyllda i det enskilda fallet. Den subsidiaritetsprincip som gäller inom kyrkan kommer i första hand till uttryck genom bestämmelsen i 6 § lagen om Svenska kyrkan och 10 kap. 1 § andra stycket i kyrkoordningen där det anges att kyrkomötet inte får besluta i sådana enskilda frågor som det är en församlings eller ett stifts uppgift att besluta i. Syftet med bestämmelsen är att trygga den lokala och regionala självstyrelsen och ur bestämmelsen följer indirekt att beslut inte ska fattas på en högre nivå än nödvändigt (prop. 1997/98:116 s. 58. Se

även vad kyrkostyrelsen anfört i avsnitt 5.3). Den samlade bild som tecknas är att behörighetsprövningen av de anställande enheterna inte fungerar tillfredsställande, vilket redogjorts för närmare i de allmänna utgångspunkterna ovan. Om behörighetsprövningen återförs från de anställande enheterna till domkapitlet bör detta inte ur en principiell ståndpunkt innebära någon skillnad i urvalet av de sökande. Oavsett vem som prövar behörigheten av de sökande ska resultatet av prövningen bli detsamma, om kyrkoordningens bestämmelser följs. Rätten till självstyrelse innebär inte en valfrihet att tillämpa kyrkoordningens bestämmelser eller inte. Om behörighetsprövningen skulle återföras till domkapitlet innebär detta således ingen egentlig inskränkning i de anställande enheternas självstyrelse. Kyrkostyrelsen vill understryka att beslutet om vilken musiker som anställs i dessa fall alltså skulle fattas av kyrkorådet i respektive anställande enhet.

Västerås stift har anfört att behörighetsprövning vid domkapitlet kan leda till mycket omständliga rekryteringsprocesser till besvär för församlingarna. Kyrkostyrelsen kan konstatera att detta var en del av det primära motivet att flytta behörighetsprövningen från domkapitlet, nämligen att de anställande enheterna upplevde ordningen som onödig, kostsam och fördröjande. Detta är en bild som inte delas, eller i vart fall inte har förts fram, av de anställande enheter som yttrat sig över promemorians förslag, där 87,5 procent tillstyrker förslaget i sak om återföring av behörighetsprövningen till domkapitlet. Kyrkostyrelsen är dock medveten om att en behörighetsprövning kan komma att påverka rekryteringsprocesserna och, av förklarliga skäl, innebära ett visst merarbete för stiftet. Detta är omständigheter som måste vägas mot dels den utveckling och ambitionsnivå som kyrkostyrelsen redogjort för under avsnittet allmänna utgångspunkter, dels de verktyg som Svenska kyrkan i sin helhet kan förfoga över för att säkra den kyrkomusikaliska verksamhetens kvalitet. Som kyrkostyrelsen tidigare lyft fram är syftet med behörighetsprövningen att förhindra att den kyrkomusikaliska verksamheten urholkas kvalitativt och helst också att bidra till en höjd kvalitet. Vid denna intresseavvägning är det kyrkostyrelsens uppfattning att åtgärder för att upprätthålla kvaliteten på den kyrkomusikaliska verksamheten för Svenska kyrkan i dess helhet måste väga tyngre. När det gäller merarbete för stiftet kan kyrkostyrelsen också notera att tre av de stift som kan antas få flest ärenden att hantera återfinns bland de stift som tillstyrker en återföring.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan är det därför kyrkostyrelsens mening att behörighetsprövningen vid tillsättning av vissa kyrkomusikerbefattningar ska återföras till domkapitlet. Genom en sådan behörighetsprövning får de anställande enheterna hjälp med att bedöma om de sökande är kvalificerade för den tjänst som församlingen vill tillsätta. Behörighetsprövningen ska gälla anställningar på samtliga kyrkomusikerbefattningar (försteorganist, organist eller kantor).

Avslutningsvis vill kyrkostyrelsen framhålla att det kan finnas anledning att ytterligare utreda de bakomliggande orsakerna till att allt färre väljer att utbilda sig till kyrkomusiker samt vidta fler åtgärder för att förbättra situationen. Under alla omständigheter menar kyrkostyrelsen att en återförd behörighetsprövning, inte minst för dem som studerar kyrkomusik eller överväger att göra det, vore en tydlig signal om att Svenska kyrkan också i framtiden kommer att efterfråga välutbildade kyrkomusiker.

Möjligheten att medge dispens från behörighetskraven

I 37 kap. 11 § kyrkolagen fanns en möjlighet för domkapitlet att, när vissa särskilda skäl förelåg, förklara en sökande som inte uppfyllde de reglerade kraven behörig för

anställning på viss befattning. Det är kyrkostyrelsens mening att en sådan motsvarande möjlighet bör ges också nu. Promemorians förslag innebär att domkapitlet ska kunna förklara en sökande som inte uppfyller kraven i 15 § behörig att anställas på en befattning som försteorganist, organist eller kantor, om han eller hon med hänsyn till sin utbildning och yrkeserfarenhet är att anse som jämställd med den som uppfyller de krav som ställs på befattningen. *Luleå stift* har anfört att domkapitlet bör kunna meddela dispens även om särskilda skäl föreligger, t.ex. därför att det saknas behöriga sökande till den befattning som ska tillsättas. Kyrkostyrelsen kan konstatera att det under den närmaste femtonårsperioden kommer att vara en stor utmaning för Svenska kyrkans församlingar att rekrytera utbildade kyrkomusiker till befintliga tjänster, då aktiva kyrkomusiker födda åren 1950–65 förväntas gå i pension. Också andra skäl än pension gör att kyrkomusiker lämnar tjänster i Svenska kyrkan. I nuläget utbildas inte heller tillräckligt många kyrkomusiker vid landets kyrkomusikerutbildningar för att täcka framtida behov. Kyrkostyrelsen vill med de samlade förslagen i denna skrivelse bidra till en tydlig struktur för kyrkomusikertjänsternas examens- och befattningsbenämningar, tydligt formulerade behörighetsregler samt instrument för att kvalitetssäkra tillsättningen av kyrkomusikertjänster. Detta är enligt kyrkostyrelsen viktiga steg inför ett fortsatt arbete med att locka unga människor att välja en yrkesbana som kyrkomusiker. Enligt kyrkostyrelsen riskerar en mer generös möjlighet att meddela dispenser att undergräva de kvalitetssäkrande intentionerna i förslaget, vilka på bred front bejakats av remissinstanserna. Kyrkostyrelsen är därför inte beredd att föreslå några bestämmelser som innebär att det kvalitetskrav som uppställs genom behörighetsregleringen i kyrkoordningen frångås i andra situationer än när den sökande med hänsyn till sin utbildning och yrkeserfarenhet är att jämställa med den som är behörig. Exempel på fall där bestämmelsen kan tillämpas är prövning av utländska examina eller fall där sökanden har en lägre behörighetsnivå än vad som krävs för den aktuella anställningen men med hänsyn till sin yrkeserfarenhet ändå är att anse som jämställd med den som uppfyller kraven.

I sammanhanget finns det skäl att lyfta fram att det kan behövas ytterligare åtgärder för att stimulera rekrytering av studerande till kyrkomusikerutbildningarna så att den problematik som beskrivits ovan och som *Luleå stift* nämner kan minskas. I skrivelsen *Verksamhet och ekonomi* till årets kyrkomöte (KsSkr 2016:1) betonar kyrkostyrelsen att det är angeläget med strategisk kompetensförsörjning som även innebär åtgärder för att fortbilda och behålla medarbetare i organisationen. Dessa frågor kommer att diskuteras vidare med stiftet under den kommande planeringsperioden.

Angående tillämpningen av dispensmöjligheten i vissa fall, se vidare i avsnitt 5.5.

Den närmare utformningen av bestämmelserna

I promemorian har föreslagits att bestämmelserna om behörighetsprövning ska utformas i regelteknisk överensstämmelse med bestämmelserna som gäller för behörighetsprövningen av diakon och präst (se vidare KsSkr 2010:3 s. 24 ff., bet. Kr 2010:1 s. 8 f.). I detta ligger att domkapitlet även ska yttra sig över de behöriga sökande utifrån de särskilda krav som befattningen ställer. *Strängnäs stift* har anfört att domkapitlet endast bör pröva behörigheten och inte yttra sig över de sökande i syfte att möjliggöra bestående behörigförklaringar som är giltiga i alla stift. Kyrkostyrelsen kan allmänt instämma i att det är önskvärt att uppnå ett regelverk som är ändamålsenligt och enkelt att tillämpa. Det förslag som stiftet lämnat skulle emellertid medföra en avvikelse från vad som gäller i övrigt vid behörighets-

prövning. Det yttrande som domkapitlet ska avge bör vidare ses i perspektiv av stiftets grundläggande uppgift att främja och ha tillsyn över församlingslivet och är således en viktig komponent i kyrkoordningens konstruktion av behörighetsprövningen. *Strängnäs stift* har också ställt sig kritiskt till den föreslagna sexmånadersfristen för när behörighetsprövning ska krävas vid vikariat. Kyrkostyrelsen konstaterar att det i de befintliga bestämmelserna om behörighetsprövning finns två frister föreskrivna, tre månader avseende behörighetsprövning till befattning som domprost eller kyrkoherde respektive sex månader avseende befattningar som bl.a. komminister och diakon. Den föreslagna sexmånadersfristen överensstämmer med den längsta av kyrkoordningens befintliga regleringar avseende behörighetsprövning. Kyrkostyrelsen vill mot denna bakgrund inte komplicera kyrkoordningen genom att införa en särlösning för behörighetsprövningen enbart av kyrkomusikerna och förordar därför en sexmånadersfrist.

Föredragande i domkapitlet, domkapitlets sammansättning och möjligheterna till delegation

Flera remissinstanser har anfört att stiftets musiksakkunnige alternativt domkyrkoorganisten bör yttra sig i frågor om dispens från behörighetskraven eller inför stiftets beslut om behörighetsprövning. Det följer redan av de gällande bestämmelserna i 9 kap. 3 § andra stycket i kyrkoordningen att frågor om behörighetsprövning av kyrkomusiker ska föredras av domkyrkoorganisten eller annan musiksakkunnig, eftersom det rör den kyrkomusikaliska verksamheten i stiftet. Några remissinstanser har också anfört att endast domkyrkoorganisten ska kunna vara föredragande i sådana ärenden. Denna fråga diskuterades noggrant i samband med kyrkoordningens tillkomst (se avsnitt 4.2.1). Några skäl som förändrar den bedömning som då gjordes har inte framkommit varför kyrkostyrelsen inte är beredd att nu föreslå några ändringar i denna del.

Även frågan om domkapitlets sammansättning behandlades i samband med kyrkoordningens tillkomst (se avsnitt 4.2.1). Kyrkostyrelsen kan i denna del konstatera att den kyrkomusikaliska kompetensen i domkapitlet under kyrkolagens reglering tillgodosågs genom en sakkunnigfunktion, även avseende behörighetsprövning av kyrkomusiker (se avsnitt 4.1). I kyrkoordningen motsvaras ordningen med sakkunniga av kravet på en särskild föredragande i kyrkomusikaliska frågor. I likhet med vad kyrkostyrelsen tidigare anfört är syftet med domkapitlets behörighetsprövning av kyrkomusiker inte motiverat av behovet att utöva tillsyn över den enskilde befattningshavaren, bl.a. därför att vederbörande inte är en del av vignings-tjänsten. Syftet är istället att upprätthålla den kyrkomusikaliska kvaliteten i stiftets församlingar. Denna uppgift, att upprätthålla kvaliteten, ligger redan hos domkapitlet och innefattar, som styrelsen anfört ovan, även frågan om musikernas behörighet. Kyrkostyrelsen har mot denna bakgrund inte funnit några skäl som talar för att en återförd behörighetsprövning kräver förändringar av domkapitlets sammansättning. Det är, som tidigare anförts, alltså kyrkostyrelsens mening att domkapitlets behov av kyrkomusikalisk kompetens kan tillgodoses genom den befintliga föredragande-konstruktionen.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, m.fl., har efterfrågat en möjlighet för domkapitlet att delegera beslut i behörighetsfrågor. Av bestämmelserna i 9 kap. 5 a § i kyrkoordningen följer att domkapitlet får uppdra åt ordföranden eller vice ordföranden att besluta på domkapitlets vägnar. Kyrkostyrelsen anser att denna delegationsmöjlighet på ett fullgott sätt tillgodoser behovet av delegation. Denna delegationsmöjlighet skapar vidare förutsättningar för en effektiv hantering av

behörighetsprövningarna hos stiftens i syfte att skapa ett förfarande som inte fördröjer rekryteringsprocesserna mer än nödvändigt. Det är därefter en fråga för respektive domkapitel att avgöra om en sådan delegation ska lämnas eller inte.

KsSkr 2017:4
Bilaga till
reservationen

Övrigt

Uppsala stift har anfört att det saknas förbud mot att frångå de behörighetskrav som uppställs i 34 kap. 15 § i kyrkoordningen. Kyrkoordningen innehåller, utöver bestämmelserna om förbud mot utlämnande av handlingar i vissa fall, ett mycket begränsat antal bestämmelser av omedelbar förbudskaraktär. I t.ex. 17 kap. 16 a § anges att det inte är tillåtet för en präst att uppbära arvode eller annan ekonomisk ersättning från någon annan än en församling i Svenska kyrkan. I 47 kap. 8 § anges att en församling inte får pantsätta fast egendom på vilken en kyrkobyggnad är uppförd. I 34 kap. 15 § anges att endast den som är behörig kan anställas på en befattning som kyrkomusiker som omfattas av bestämmelserna i 1 § samma kapitel. Att anställa någon som är obehörig på en sådan befattning är därför ett brott mot kyrkoordningen. Likaså är det, genom att domkapitlet fastställt nivån på respektive kyrkomusikerbefattning utom domkyrkoorganisten, ett indirekt brott mot församlingsinstruktionen. Ett beslut som fattas i strid mot dessa bestämmelser kan vidare överklagas med stöd av bestämmelserna i 58 kap. Med anledning av vad stiftet anfört vill kyrkostyrelsen särskilt understryka att i detta som i andra fall måste det, i likhet med vad Tillsyns- och uppdragsutskottet anfört (TU 2011:12 och 15, se avsnitt 4.2.3 och 4.3), förutsättas att förtroendevalda och anställda inom Svenska kyrkan är lojala med den ordning som är beslutad ska gälla inom kyrkan. Inte minst bör det kunna förutsättas när det gäller efterlevnaden av den församlingsinstruktion som man var delaktig i att utforma. Det är enligt kyrkostyrelsen självklart att ett självständigt trossamfund som Svenska kyrkan, i likhet med t.ex. ideella föreningar, i grunden bygger på att det finns ett samförstånd och en lojalitet från alla dem som deltar i verksamheten och en gemensam vilja att verka till det bästa för det som är trossamfundets uppgift.